

АНАЛИЗА НА ПРАВНАТА РАМКА ЗА ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИИ ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ВО НАСОКА НА УСОГЛАСУВАЊЕ СО РЕГУЛАТИВАТА (ЕУ) 2024//1309 ЗА ЗАКОНОТ ЗА ГИГАБИТ ИНФРАСТРУКТУРА И СО ДИРЕКТИВАТА (ЕУ) 2018/1972 ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЕВРОПСКИ ЗАКОНИК ЗА ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИИ

Февруари 2025 година, Скопје

Implemented by:
giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Издавач:

Германско друштво за интернационална соработка (ГИЗ)

Оваа анализа е поддржана во рамки на регионалниот ГИЗ Проект „Дигитални инструменти за економско владеење во Западен Балкан“, по налог на Германското сојузно министерство за економска соработка и развој (BMZ).

Проектот е со седиште во ГИЗ Канцеларија Скопје

Антоние Грубишиќ бр. 5

1000 Скопје, Македонија

Е-пошта: sonja.andonova@giz.de

Веб-сајт: www.giz.de

Текст:

Д-р Вероника Ефремова

*Анализата, заклучоците и препораките го претставуваат мислењето на авторот и не ја претставуваат позицијата на Германското друштво за интернационална соработка (GIZ).

СОДРЖИНА

ВОВЕД.....	4
1. РЕГУЛАТОРНА РАМКА НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА ЗА ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИИ.....	5
2. ДИРЕКТИВАТА (ЕУ) 2018/1972 ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЕВРОПСКИ ЗАКОНИК ЗА ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИИ.....	8
2.1. СТАТУС НА УСОГЛАСЕНОСТ НА ЗЕМЈИТЕ-ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА СО ДИРЕКТИВАТА (ЕУ) 2018/1972 ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЕВРОПСКИ ЗАКОНИК ЗА ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИИ.....	9
2.2. СТАТУС НА УСОГЛАСЕНОСТ НА ЗЕМЈИТЕ ОД ЗАПАДЕН БАЛКАН СО ДИРЕКТИВАТА (ЕУ) 2018/1972 ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЕВРОПСКИ ЗАКОНИК ЗА ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИИ.....	22
3. РЕГУЛАТИВАТА (ЕУ) 2024/1309 ЗА ЗАКОНОТ ЗА ГИГАБИТ ИНФРАСТРУКТУРА.....	27
4. АНАЛИЗА НА СОСТОЈБАТА ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ВО ОДНОС НА АКТИВНОСТИТЕ ЗА УСОГЛАСУВАЊЕ СО ПРАВОТО НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА ВО ОБЛАСТА НА ЕЛЕКТРОНСКИТЕ КОМУНИКАЦИИ.....	29
4.1. УСОГЛАСУВАЊЕ НА ПРАВНАТА РАМКА ЗА ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИИ ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА СО ПРАВОТО НА ЕВРОПСКА УНИЈА.....	29
4.2. ПРАВНА РАМКА.....	30
4.3. ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА.....	33
5. ЗАКЛУЧОЦИ.....	36
6. ЛИТЕРАТУРА.....	66

ВОВЕД

Глобализацијата, поврзувањето и пристапот до брз Интернет се приоритет за Европската унија (ЕУ). Во својата стратегија за Дигиталната декада, Европската комисија ја истакна својата визија за новите стратешки дигитални цели на ЕУ за 2030 година. Тие вклучуваат цели за поврзување за да се обезбеди фиксна гигабитна мрежа (1 Gbps) за сите домаќинства во ЕУ и да се обезбеди покриеност со 5G во сите населени области до 2030 година. Целта е да се создаде целосно поврзано дигитално општество, поттикнувајќи ги иновациите, економскиот раст и социјалната инклузивност.

Новите технологии кои се поттик за дигиталната револуција се Интернетот на нештата, вештачката интелигенција и напредната роботика. Меѓутоа, новите технологии наметнуваат потреба од значителни инвестиции во инфраструктурата за електронски комуникации со цел да бидат во чекор со зголемените потреби за пропусен опсег и да се гарантира иден квалитет на широкопојасен интернет. За да се овозможи пристап до дигитални услуги за сите граѓани и бизниси, на ЕУ и е потребна инфраструктура за дигитално поврзување со високи перформанси, која се заснова на мрежи со многу висок капацитет (VHCN) како што се технологиите со оптички влакна во фиксна мрежа и 5G за иновативни безжични/мобилни системи.

Електронските комуникациски мрежи со многу високи капацитети се потреба и неопходност за сите очекувани предизвици за дигиталната економија и во важни сектори како што се транспортот, енергијата, паметните градови (smart cities), јавните услуги, здравството итн., со цел да гарантираат брзи и безбедни комуникации.

Сепак, постигнувањето на оваа визија наметнува бројни предизвици, вклучувајќи ги високите трошоци за ширење и регулаторно усогласување на земјите-членки на ЕУ и земјите кои се во процес на интеграција во ЕУ. За да се надминат овие бариери и да се затвори дигиталниот јаз, од суштинско значење е спроведување на значајни реформи, зајакнување на јавно-приватните партнерства и континуиран технолошки напредок.

Стратешките приоритети на Република Северна Македонија за пристапување во ЕУ придонесуваат за развој на информатичкото општество во новото дигитално опкружување и воспоставуваат континуитет во развојот на новата дигитална економија. Со оваа анализа се опфаќа законската регулатива за електронски комуникации на ниво на ЕУ, земјите-членки на ЕУ, земјите од Западен Балкан со посебен осврт на статусот на Република Северна Македонија во однос на усогласеноста со Регулативата за Законот за Гигабит инфраструктура и со Директивата за донесување Европски Законик за електронски комуникации. Целта е преку компаративен преглед и осврт на клучните новини кои ЕУ ги вовеле со двата акта и реформските одредби кои земјите кои постигнаа усогласеност ги воведоа во своите национални закони да послужат како добри практики и примери при претстојната задача на Република Северна Македонија за подготовка на нов Закон за електронски комуникации и негово усогласување со релеватното право на ЕУ од областа на електронските комуникации.

1. РЕГУЛАТОРНА РАМКА НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА ЗА ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИИ

Во насока на отворање на телекомуникацискиот пазар за конкуренцијата, ЕУ во 2002 година усвои регулаторна рамка за електронските комуникации во согласност со технолошкиот напредок и барањата на пазарот.

Целта на воведување на оваа регулаторна рамка од Европската унија е:

- зајакнување на конкуренцијата во секторот за електронски комуникации;
- стимулирање на инвестициите;
- слобода на избор за потрошувачите и придобивки од иновативни услуги, квалитет и пониски стапки.

Регулаторната рамка на Европската унија за електронски комуникации претставува хармонизиран сет на правила за регулирање на електронските комуникациски мрежи и услуги. Следниве пет Директиви на Европскиот парламент и Советот се постулатите на регулаторната рамка за електронски комуникации:

1. Директивата 2002/21/ЕЗ¹ на Европскиот парламент и на Советот од 7 март 2002 година за заедничката регулаторна рамка за електронски комуникациски мрежи и услуги (Рамковна директива);
2. Директива 2002/19/ЕЗ² на Европскиот парламент и на Советот од 7 март 2002 година за пристап до и поврзување на мрежите за електронска комуникација и други слични средства (Директива за пристап);
3. Директива 2002/20/ЕЗ³ на Европскиот парламент и на Советот од 7 март 2002 година за авторизација на мрежите за електронска комуникација и услуги (Директива за авторизација);
4. Директива 2002/22/ЕЗ⁴ на Европскиот парламент и на Советот од 7 март 2002 година за општи услуги и правата на корисниците во врска со мрежи за електронска комуникација и услуги (Општа директива за услуги);
5. Директива 2002/58/ЕЗ⁵ на Европскиот парламент и на Советот од 12 јули 2002 година во врска со обработката на личните податоци и заштитата на приватноста во секторот на електронската комуникација (Директива за приватноста и електронската комуникација).

Обврска на Европската комисија е периодично да врши разгледување на спроведувањето на Директивите во областа на електронските комуникации од страна на земјите-членки со цел да се утврди потребата за нивни измени и/или дополнувања во согласност со технолошкиот и пазарниот развој. Како резултат на првото разгледување на Европската

1 <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2002/21/oj/eng>

2 <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2002/19/oj/eng>

3 <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2002/20/oj/eng>

4 <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2002/22/oj/eng>

5 <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2002/58/oj/eng>

комисија се донесоа измени и дополнувања на Директивите кои беа објавени во Службениот весник на Европската Унија на 18 декември 2009 година:

1. Директива 2009/140/ЕЗ⁶ на Европскиот парламент и на Советот од 25 ноември 2009 година за изменување и дополнување на Директивата 2002/21/ЕЗ за заедничка регулаторна рамка за електронски комуникациски мрежи и услуги, Директива 2002/19/ЕЗ за пристап и меѓусебно поврзување на електронските комуникациски мрежи и придружните објекти и Директива 2002/20/ЕЗ за овластување на електронски комуникациски мрежи и услуги; и
2. Директива 2009/136/ЕЗ⁷ на Европскиот парламент и на Советот од 25 ноември 2009 година за изменување на Директива 2002/22/ЕЗ за универзална услуга и права на корисниците во врска со електронски комуникациски мрежи и услуги, Директива 2002/58/ЕЗ за обработка на лични податоци и заштита на правото на приватност во секторот за електронски комуникации и Регулатива (ЕЗ) бр. 2006/2004⁸ за соработка помеѓу националните органи одговорни за спроведување на законодавството за заштита на корисниците; и
3. Новата Регулатива (ЕЗ) бр. 1211/2009⁹ на Европскиот парламент и на Советот од 25 ноември 2009 година за основање на Телото на европските регулатори за електронски комуникации (BEREC) и Агенција за поддршка на BEREC (Канцеларија на BEREC).

Во 2012 година, Регулативата (ЕУ) бр. 531/2012¹⁰ на Европскиот парламент и на Советот од 13 јуни 2012 година за роаминг на јавните мобилни комуникациски мрежи во рамките на ЕУ беше додадена на регулаторната рамка на ЕУ за електронски комуникации. Денес истата е земенета со Регулативата 2022/612¹¹ за роаминг на јавните мобилни телефонски мрежи во рамките на ЕУ.

Усвојувањето на Директивата (ЕУ) 2018/1972¹² за донесување на Европски Законик за електронски комуникации е резултат на второто периодично разгледување на спроведувањето на Директивите од регулаторната рамка за електронски комуникации кое го спроведе Европската комисија.

Со усвојување на Регулативата (ЕУ) 2024/1309¹³ за Законот за Гигабит инфраструктура Европската комисијата има за цел да го комплетира сеопфатното разгледување/ревизија на регулаторната рамка на ЕУ за секторот за електронски комуникации, која започна во септември 2016 година со амбициозен законски пакет наменет да ја трансформира ЕУ во

6 <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2009/140/oj/eng>

7 <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2009/136/oj/eng>

8 <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2004/2006/oj/eng>

9 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32009R1211>

10 <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2012/531/oj/eng>

11 <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/612/oj/eng>

12 <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1972/oj/eng>

13 <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1309/oj/eng>

„Гигабитно општество“ до 2025 година и да се постигне универзално поврзување до 2030 година.

2. ДИРЕКТИВАТА (ЕУ) 2018/1972 ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЕВРОПСКИ ЗАКОНИК ЗА ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИИ

Директивата 2018/1972 за донесување на Европски Законик за електронски комуникации беше усвоена од Европската унија во декември 2018 година со цел да се ажурира и модернизира регулаторната рамка за електронски комуникации во Европската унија, да се промовираат инвестициите во висококвалитетни мрежи, да се заштитат потрошувачите и да се промовира конкуренцијата.

Со Директивата 2018/1972 им се наложува на земјите-членки да обезбедат регулаторна предвидливост, што значи дека давателите на електронски комуникациски услуги имаат поголема сигурност за регулаторната средина во која работат. На овој начин се поттикнуваат инвестициите во мрежи со голема брзина, како што е 5G, кои се од суштинско значење за испорака на иновативни услуги и развој на дигиталната економија. Директивата 2018/1972 исто така бара од давателите на електронски комуникациски услуги да обезбедат јасни и транспарентни информации за нивните услуги и цени, како и да гарантираат дека нивните услуги се со висок квалитет. На потрошувачите им се гарантира правото да можат полесно да ги менуваат давателите на електронски комуникациски услуги и да бидат обештетени за каква било загуба на услугата или проблеми со квалитетот на услугата.

Европскиот Законик за електронски комуникации е поширок во својата примена и ќе влијае на активностите и на телекомуникациските мрежи и давателите на услуги, како и на националните регулатори. Во однос на националните регулатори, Законикот пропишува како наведените регулатори може да интервенираат со цел да се решат проблемите со конкуренцијата во однос на компаниите кои имаат значителна пазарна моќ во телекомуникацискиот сектор. Исто така, во Директивата 2018/1972 се утврдени правилата со кои се пропишува какви информации треба да обезбедат давателите на телекомуникациски услуги за малопродажба во рамките на нивните потрошувачки договори. Законикот вклучува и одредби со цел да им помогнат на потрошувачите да направат префрлување и непречена транзиција од еден интернет оператор на друг.

Со Директивата 2018/1972 се воведуваат рамноправни услови за сите даватели на електронски комуникациски услуги, без оглед на нивната големина или удел на пазарот. На овој начин се спречуваат поголемите оператори да ја користат својата пазарна моќ со цел да ги спречат помалите оператори да се натпреваруваат и дека се обезбедува еднаков пристап на сите оператори до истата регулаторна средина.

Клучните новини кои се воведуваат со Директивата 2018/1972 може да се групираат во четири области:

1. Повисок квалитет на услугите

Со Директивата 2018/1972 се подобрува брзината и покриеноста на поврзувањето со цел:

- да се направи попривлечно за сите компании да инвестираат во нови инфраструктури со врвен квалитет, насекаде во ЕУ, и локално и преку националните граници;
- да се воведат попредвидливи правила за заедничко инвестирање и да се промовира споделување на ризикот при ширење на мрежи со многу висок капацитет, вклучително и 5G мрежи;
- да се промовира одржлива конкуренција во корист на потрошувачите.

2. Зголемена заштита на потрошувачите

Со Директивата 2018/1972 се обезбедува заштита на потрошувачите без оглед дали тие комуницираат преку традиционални (повици, СМС) или веб-базирани услуги. Со Директивата

- им се наложува на давателите на електронски комуникациски услуги да обезбедуваат, бесплатно и на јасен и разбирлив начин, збир на информации за давателот, видот на услугата, цената, времетраењето итн.
- се обезбедува дека сите потрошувачи имаат пристап до достапни комуникациски услуги, вклучително и соодветен широкопојасен интернет пристап, за услуги како што се е-влада, онлајн банкарство и видео повици;
- се дава еквивалентен пристап до комуникациите за крајните корисници со попреченост;
- се обезбедува дека меѓународните разговори во рамките на ЕУ нема да чинат повеќе од 19 центи за минута;
- се промовира на тарифната транспарентност и споредба на договорните понуди;
- се гарантира подобра безбедност од хакирање;
- се обезбедува заштита на потрошувачите кои се претплатуваат на пакет услуги;
- се ограничува на времетраењето на претплатничкиот договор на максимум 24 месеци. По исклучок, им се дозволува на земјите-членки да усвојат закони со кои се наложуваат покуси максимални договорни периоди;
- се олеснува промената на давателот на услугата и задржувањето на истиот телефонски број, вклучувајќи ги правилата за компензации ако процесот тргне наопаку или трае премногу долго;
- се зголемува заштитата на граѓаните во итни ситуации, вклучително и враќање на попрецизна локација на повикувачот, проширување на комуникациите за итни случаи до текстуални пораки и видео повици и воспоставување систем за пренос на јавни предупредувања на мобилни телефони.

3. Универзални услуги

Европските правила за електронски комуникации се обидуваат да го направат пристапот до широкопојасен интернет и гласовните комуникации достапни низ цела Европа преку ефикасна конкуренција и избор. Онаму каде што потребите на потрошувачите не се задоволени од пазарот, *обврските за универзална услуга обезбедуваат достапни адекватни услуги да бидат достапни без оглед на личните околности како локација, приход или попреченост*. Широкопојасниот интернет мора да има доволно пропусен опсег за користење на важни услуги како што се е-влада, интернет банкарство и видео повици со стандарден квалитет.

4. Анализа на релевантни пазари

Директивата 2018/1972 исто така го промовира развојот на внатрешниот пазар и конкуренцијата. Како поддршка на овие цели, *националните власти редовно ги анализираат релевантните пазари*. Целта е да се ограничи специфичното пазарно регулирање само кога тоа е строго неопходно за одржување на конкурентна и поволна за инвестиции регулаторна средина во корист на потрошувачот.

2.1. СТАТУС НА УСОГЛАСЕНОСТ НА ЗЕМЈИТЕ-ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА СО ДИРЕКТИВАТА (ЕУ) 2018/1972 ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЕВРОПСКИ ЗАКОНИК ЗА ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИИ

Сите земји-членки на ЕУ беа обврзани да ја имплементираат Директивата 2018/1972 најдоцна до 21 декември 2020 година, но во пракса, во многу национални законодавства, процедурите за имплементација сè уште не беа завршени до овој датум. Процесот на усогласување траеше во некои земји и до 2024 година.

Со цел да ги поддржи земјите-членки во транспонирањето на Директивата 2018/1972 во националното законодавство, Европската комисија го надгледуваше процесот на транспонирање и им даваше опширни насоки и поддршка на земјите-членки. Едновременно, Телото на европските регулатори за електронски комуникации (BEREC) разви и објави Упатства за успешна имплементација на новите правила. BEREC во рамките на своите надлежности има за задача да ги советува националните регулаторни органи, Европската комисија, Европскиот парламент и Советот за технички прашања во врска со електронските комуникации, како и Комисијата кога подготвува законски предлози, вклучително и измена на Европскиот Законик за електронски комуникации во иднина¹⁴. Во својата работа, BEREC може да се консултира и да соработува со релевантните национални органи, како што се оние кои се надлежни во областа на конкуренцијата, заштитата на потрошувачите и заштитата на податоците.

¹⁴ Целосната листа на задачи на BEREC е дефинирана во член 4 од Регулацијата (ЕУ) 2018/1971 за основање на Телото на европските регулатори за електронски комуникации (BEREC) и Агенција за поддршка на BEREC (Канцеларија на BEREC).

Според член 4 од Регулативата 2018/1971, BEREC издаде упатства за имплементација на регулаторната рамка на Европската унија за електронски комуникации. Од особено значење за имплементација на Директивата 2018/1972 се

- **Упатствата за утврдување на релевантните параметри за квалитет на услугата („QoS“)**¹⁵ кон националните регулаторни органи во координација со другите надлежни органи со цел да се обезбедат насоки за националните регулаторни органи во однос на член 104 од Директивата 2018/1972 и да се придонесе за доследна примена на член 104(2) и Анекс 10.
- **Упатствата за мрежи со многу висок капацитет**¹⁶ со кои се дефинираат четири критериуми и секоја мрежа што исполнува барем еден од овие критериуми се смета за VHCN. Критериумите еден и два директно произлегуваат од дефиницијата на терминот „Мрежа со многу висок капацитет“ во Директивата 2018/1972 (член 2(2)), додека критериумите три и четири исто така се засноваат на оваа дефиниција, но и на податоци собрани од мрежните оператори. Критериумите три и четири предвидуваат дека секоја мрежа што обезбедува фиксна врска (критериум три) или безжична врска (критериум четири) која е способна да испорачува, под вообичаени услови услуги до крајните корисници со одреден квалитет на услуга (прагови на изведба за критериумите три или четири) се смета дека е VHCN.

Денес сите земји-членки на ЕУ постигнаа усогласеност на своите национални регулаторни рамки со што им се овозможува на давателите на електронски комуникациски услуги да можат полесно да работат преку границите. На овој начин се промовираат иновациите и конкуренцијата низ Европската унија.

Во Табела 1 е даден компаративен приказ за статусот на усогласеност на секоја земја-членка на ЕУ, формата на усогласување (нов закон, измени на закон или целосно транспонирање на Директивата), како и клучните одредби кои се воведуваат како новини со процесот на усогласување. Целта на овој компаративен преглед е да може да користи како добар пример за сите земји кои сеуште не се усогласени со Директивата (ЕУ) 2018/1972 со цел да може да пристапат кон најсоодветно и најприфатливо решение компатибилно на нивното национално законодавство.

¹⁵ https://www.berec.europa.eu/sites/default/files/files/document_register_store/2019/10/BoR_%2819%29_189_-_BEREC_QoS_Guidelines_Consultation.pdf

¹⁶ https://www.berec.europa.eu/sites/default/files/files/document_register_store/2020/10/BoR_%2820%29_165_BEREC_Guidelines_VHCN.pdf

Табела 1: Статус на усогласеност на земјите-членки на Европската унија со Директивата (ЕУ) 2018/1972 за донесување на Европски Законик за електронски комуникации

Земја-членка на ЕУ	Статус	Национален правен акт	Клучни одредби
АВСТРИЈА	Усогласена од 1 ноември 2021	Закон за телекомуникации	Во Законот се регулирани безбедносните аспекти на мрежата, вклучувајќи ги барањата за синџирот на снабдување за добавувачите на телекомуникациски хардвер со висок ризик и одредбите за заштита на потрошувачите, како и специфичните барања за заштита на податоците за телекомуникацискиот сектор. Законот, исто така, предвидува вклучување на услуги за интерперсонална комуникација независни од број како и обврски за договори.
БЕЛГИЈА	Усогласена од 10 јануари 2022	Закон за транспонирање на Европскиот кодекс за електронски комуникации и изменување и дополнување на различни одредби кои се однесуваат на електронските комуникации	Со новиот Закон се имплементира Европскиот кодекс за електронски комуникации и некои други одредби како: <ul style="list-style-type: none"> - Подобрување на лесното префрлување помеѓу телекомуникациските оператори. - Присилување на телекомуникациските оператори да предлагаат најприфатливи цени на постоечките клиенти годишно. - Овозможување полесен преглед на текстуални пораки за телекомуникациските оператори да можат да блокираат спам пораки.
БУГАРИЈА	Усогласена од 9 март 2021	Закон за електронски комуникации	Новиот Закон предвидува голем број измени за барањата за итни повици, условите за конкуренција и мрежа и мерките за заштита на потрошувачите.
ГЕРМАНИЈА	Усогласена од 1 декември 2021	Закон за модернизација на телекомуникациите	Новиот Закон ги отстранува пречките за проширување на мобилните и кабелските телекомуникациски мрежи, за создавање правна и инвестициска сигурност, за гарантирање на национално обезбедување на телекомуникациски услуги и за обезбедување субвенции за проширување на мрежите со оптички влакна.
ГРЦИЈА	Усогласена од 23 септември 2020	Закон за дигитално владеење, електронски комуникации и други одредби	Со овој Закон се врши целосно транспонирање на Директивата (ЕУ) 2016/2102, Директивата (ЕУ) 2019/1024 и Директивата (ЕУ) 2018/1972 во националното законодавство со што се реформира и модернизира телекомуникацискиот правен режим во Грција и за услугите и за мрежите. Меѓу другото, Законот вклучува одредби за општо овластување, мрежи/услуги за електронски комуникации, извршување, процедури за внатрешен пазар, безбедност, пристап до пазар и развој, обврски за универзална услуга, извори на нумерација, права на крајните корисници. Законот содржи одредби за дигиталната состојба, електронски

			комуникации, интеракциите и трансакциите со државата преку информатичката технологија, дигитално управување, електронски документи и дигитални јавни услуги, отворени податоци. Законот воведува поглавје за развој на и ширење на дигитален 5G екосистем во Грција.
ДАНСКА	Усогласена од 8 декември 2020	Закон за измена на Законот за електронски комуникациски мрежи и услуги, Законот за радиофреквенции и разни други акти	Со измените на Законот се опфатени: <ul style="list-style-type: none"> - Услугите за интерперсонални комуникации независни од број. - Поголема заштита на потрошувачите што обезбедува транспарентност и поддршка за изборот на потрошувачите. - Промовирање на субвенции за инвестирање на компаниите во дигиталната инфраструктура преку зголемена конкуренција и поголема предвидливост на регулативата. - Промовирање на ширење на дигиталната инфраструктура, вклучително и полесен пристап до воспоставување безжични пристапни точки со ограничен опсег за користење, меѓу другите, 5G мрежи.
ЕСТОНИЈА	Усогласена од 1 февруари 2022	Закон за електронски комуникации, Закон за градба и Закон за измена на државните давачки	Со новиот Закон се <ul style="list-style-type: none"> - Зголемува транспарентноста на договорите за електронски комуникации со предоговорни информации и резиме на договорот, што ќе помогне да се спречат недоразбирањата во однос на самиот договор и реалната услуга - Потрошувачите се стекнуваат со подобар преглед на комуникациската услуга што треба да се обезбеди кога ќе склучат договори за електронски комуникации. Во исто време, обемот на применетата регулатива зависи од суштината на обезбедената комуникациска услуга. - Се утврдуваат барања за доделување хармонизирани радиофреквенции, - Се олеснува распоредувањето на безжичните пристапни точки на мала површина, што ќе го забрза брзото воспоставување на комуникациска мрежа од новата генерација. - Се дефинираат барањата за ко-инвестирање. - Се специфицираат барањата за комуникациските мрежи и услуги со цел да се обезбеди национална безбедност. - При обработката на овластувањата за користење хардвер или софтвер, безбедносните органи и Управата за електронски комуникации ќе ги проценуваат законите за националната безбедност.

			<ul style="list-style-type: none"> - Операторите за електронски комуникации ќе треба да аплицираат за овластување од Управата за заштита на потрошувачите и техничко регулаторно тело за користење на хардверот или софтверот на комуникациската мрежа. - Потенцијалните забрани и услови за користење ќе ги координира телото наведено во Статутот на Комисијата за безбедност на Владата на Република Естонија.
ИРСКА	Усогласена од 30 ноември 2023	Закон за регулирање на комуникациите и Агенција за развој на дигитален хаб	<p>Со новиот Закон се воведуваат следниве новини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ComReg се назначува како ирски надлежен орган за спроведување според Директивата 2018/1972. - Се воведува ново граѓанско извршување и ажуриран режим за извршување на криминал за секторот за електронски комуникации. - Се ажурираат истражните и обвинителските овластувања на ComReg, на пр. околу собирањето информации. - Се транспонираат безбедносните одредби од Директивата 2018/1972 за да се осигури дека од давателите на електронски комуникациски услуги и мрежи се бара да обезбедат постојана безбедност на нивните системи. - Се воведува поголема заштита на клиентите. - Се воведува подобрен алтернативен процес за решавање спорови. - ComReg се овластува да може да постави применливи минимални стандарди за квалитет на услугата што операторите мора да ги гарантираат. - Се воведува нова шема за компензација за одредени неуспеси во услугите на клиентите од страна на операторите и нова „Повелба за клиенти“ која ќе го утврдува стандардот на услугата што клиентите може да ги очекуваат од нив.
ИСЛАНД	Усогласена од 1 септември 2022	Закон за електронски комуникации	<p>Целта на новиот Закон е да обезбеди пристапни, лесни, ефективни, ефикасни и безбедни телекомуникации во Исланд. Понатаму, да се зголемат заштитата и опциите на потрошувачите и да се промовира активна конкуренција, исплатливи инвестиции и иновации на телекомуникацискиот пазар. Со Законот им се нуди пристап на сите граѓани и компании до електронски комуникациски услуги и мрежи со голема брзина, вклучително фиксни и безжични мрежи. Законот воведува промени во заштитата на приватноста, особено во директниот маркетинг, и вклучува одредби за спроведување за несакани комуникации,</p>

			давајќи овластување на Агенцијата за електронски комуникации за инспекциски и казни надлежности.
ИТАЛИЈА	Усогласена од 24 декември 2021	Законик за електронски комуникации	<p>Реформата и усвојувањето на новиот Закон влијае на целата регулаторна рамка за телекомуникациите и прави длабоки промени во секторот за електронски комуникации. Најзначајните измени воведени со новиот Закон се следните:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Нова дефиниција за „електронски комуникациски услуги“ за вклучување на нови играчи, како што се ОТТ. Според новата дефиниција, регулаторниот режим ќе важи и за интерперсоналните комуникациски услуги, без разлика дали се поврзуваат со ресурсите за нумерирање или не, и за комуникациските услуги од машина до машина (М2М). - Ревидиран општ режим на овластување кој, меѓу другото, ја зема предвид новата дефиниција за електронски комуникациски услуги. Имено Законот ги ажурира информациите што треба да бидат вклучени во известувањата, како и административните такси. Во согласност со новиот Европски Законик за електронски комуникации, не е потребно општо овластување за интерперсонални комуникациски услуги кои не се поврзуваат со ресурсите за нумерирање. - Поедноставена процедура за овластување за инсталирање радио објекти. - Јасно вклучување на услугите за пристап до Интернет во опсегот на универзалната услуга, со овластување на италијанската Агенција за комуникации да издава ad hoc обврски кога услугата за широкопојасен интернет пристап не може да се обезбеди под нормални пазарни услови. - Зајакнати права за крајните корисници на електронски комуникациски услуги, вклучително и зголемена транспарентност (на пример, во врска со автоматско продолжување на договорите и еднострано изменување на услугата, како и најдобри цени за услугите), формални барања за обезбедување информации на крајните корисници, зајакнато право на повлекување во случај на еднострана измена на договорот и максимално времетраење на договорите за обезбедување на електронски комуникациски услуги. - Одредби за координирање на областите надгледувани од различни органи во областа на електронските комуникации,

			<p>особено оние на италијанската Агенција за комуникации, италијанското Министерство за економски развој и италијанската национална Агенција за сајбер безбедност.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ревидиран систем со кој се регулираат операторите со значителна пазарна моќ, вклучувајќи ја и можноста операторите да предложат обврски како услови за пристап и ко-инвестирање до Агенцијата за комуникации. - Нови и повисоки санкции, вклучително и санкции до 5 милиони евра за оператори кои не ги почитуваат наредбите на властите. Доколку оператор со значителна пазарна моќ не ги исполнува условите, може да се примени санкција до 5% од годишниот промет на операторот.
КИПАР	Усогласена од 4 март 2022	Закон за регулирање на електронските комуникации	<p>Новиот Закон воведува нови одредби како што се проширена дефиниција за електронски комуникациски услуги, регулирање на пристап и зајакнување на правата на потрошувачите и се очекува дека истиот ќе помогне да се промовираат инвестициите во мрежи со голема брзина, да се создадат рамноправни услови за електронски комуникациски оператори и усогласување на националните регулаторни рамки. Сепак, вистинското влијание на Законот во голема мера ќе зависи од мерките за имплементација на локално ниво.</p>
ЛАТВИЈА	Усогласена од 10 јануари 2023	Национален план за радиофреквенција	<p>Со Планот се одредува:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Распределба на опсези на радиофреквенциски спектар за типови на радио комуникација и класификација на системи за радио комуникација. - Општи услови за користење на радиофреквенции и опсези на радиофреквенциски спектар, вклучувајќи: Радио интерфејси, дозвола за користење споделена распределба на радиофреквенции.
ЛИТВАНИЈА	Усогласена од 1 декември 2021	Закон за електронски комуникации	<p>Со новиот Закон се воведува поширока дефиниција за „електронски комуникациски услуги“ која е поделена на следниов начин:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Услуги за пристап до Интернет - Услуги за интерперсонална комуникација - Услуги кои се состојат главно од пренос на сигнал. - Промени во управувањето со радио спектарот, по пат на хармонизација на распределбата и употребата на спектарот на ниво на ЕУ. - Во однос на пристапот до мрежи со ултра висок пропусен опсег, операторите ќе бидат охрабрани да ко-инвестираат во

			<p>јавни комуникациски мрежи со висок пропусен опсег (и фиксни и мобилни), со што ќе го делат деловниот ризик.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Од RRT ќе се бара да спроведува истражување на пазарот на секои пет години, наместо три како досега. - Се укинува обврската за обезбедување телефонски услуги преку телефонски говорници, но се воведува обврска за обезбедување прифатливи универзални е-комуникациски услуги за одредени групи потрошувачи. - Се обезбедува поголема заштита на интересите на потрошувачите.
ЛУКСЕМБУРГ	Усогласена од 22 декември 2021	Закон за транспонирање на Директивата (ЕУ) 2018/1972	Директивата е целосно транспонирана во националното законодавство со донесување на Законот, а истовремено се стави вон сила поранешниот Закон за електронски комуникациски мрежи и услуги од 27 февруари 2011 година.
МАЛТА	Усогласена од 1 октомври 2021	Закон за електронски комуникациски мрежи и услуги	Со новиот Закон се менува поголемиот дел од постојното законодавство за електронски комуникациски услуги во Малта со цел да се транспонира Директивата 2018/1972. Се става вон сила постојниот Закон за електронски комуникациски мрежи и услуги ('S.L. 399.28'). Се воведуваат суштински измени и во следниве закони: <ul style="list-style-type: none"> - Законот за Управата за комуникации на Малта. - Закон за комунални услуги. - Закон за електронски комуникации. - Регулативата за Единствената европска служба за итни повици (број „112“). - Регулативите за „Европските хармонизирани услуги со социјална вредност“ (опсег на број „116“).
ПОЛСКА	Усогласена од 12 јули 2024	Закон за електронски комуникации	Со новиот Закон се воведуваат следниве клучни промени: <ul style="list-style-type: none"> - Проширувањето на материјалниот опфат на Законот на давателите на електронски комуникациски услуги. - Нова дефиниција за услугата за електронски комуникации како услуга што се обезбедува преку телекомуникациска мрежа, обично за надомест, со исклучок на услугите поврзани со обезбедување или вршење контрола врз содржината што се пренесува со помош на телекомуникациски мрежи или електронски комуникациски услуги. - Се воведува нов концепт за давателите на електронски комуникациски услуги кои се подразбираат прво како даватели на јавно достапни телекомуникациски услуги и второ како субјекти кои обезбедуваат јавно достапни

			<p>интерперсонални комуникациски услуги кои не користат броеви.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Проширување на дефиницијата на интерперсоналните комуникациски услуги кои се и интерперсонални комуникациски услуги кои користат броеви (т.е. услуги кои овозможуваат повици да се упатуваат на броеви од националниот план за нумерација или меѓународните планови за нумерација) и услуги за интерперсонална комуникација кои не користат броеви (т.е. услуги кои ќе ги овозможат горенаведените повици). - Воведување нови обврски за претпријатијата за електронски комуникации како на пример обврска за одговор на барање, обврска за одбрана и безбедност на државата, обврска за задржување на податоци, извршување на обврските, обврска за обезбедување на информации за претседателот на агенцијата за електронски комуникации, блокирање на повици и комуникации на барање на овластени органи.
ПОРТУГАЛИЈА	Усогласена од 16 август 2022	Закон за електронски комуникации	<p>Новиот Закон воведува некои значајни промени, како што се:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Нова, поширока дефиниција за „електронски комуникациски услуги“, што ги покрива, меѓу другото, услугите преку врвот („Over The Top“). - Распоредување и работа на безжични пристапни точки на мала површина. - Пошироки овластувања на Агенцијата за електронски комуникации во врска со управувањето со спектарот. - Зајакнати специфични обврски применливи за претпријатија со пазарна моќ. - Географски истражувања на распоредувањата на мрежата, вклучувајќи мрежи со многу висок капацитет.
РЕПУБЛИКА ЧЕШКА	Усогласена од 19 октомври 2021	Закон за електронски комуникации	<p>Со новиот Закон се воведува подобрување на конкуренцијата на пазарот и користењето на радио спектарот, одразувајќи ги технолошките иновации и развојот на широкопојасните мрежи и заштитата на корисниците на електронските комуникациски услуги.</p>
РОМАНИЈА	Усогласена од 10 јули 2022	Закон за измена и комплетирање на некои нормативни акти од областа на електронските комуникации и за воспоставување мерки за	<p>Со новиот Закон се проширува опсегот на примена на правилата во секторот за електронски комуникации со проширување на дефиницијата за електронски комуникациски услуги за да ги покрие, меѓу другото, интерперсоналните комуникациски услуги независни од број. Оваа категорија може да опфати одредени активности извршени од даватели на е-пошта, интернет повици и</p>

		олеснување на развојот на електронските комуникациски мрежи	инстант пораки преку различни даватели на платформи, како и други даватели на ОТТ услуги.
СЛОВАЧКА	Усогласена од 1 февруари 2022	Закон за електронски комуникации	Новиот закон ги регулира следните области: <ul style="list-style-type: none"> - Овластување за обезбедување мрежи или услуги. - Работење на мрежата. - Управување со фреквенција и број. - Пристап и интерконекција. - Конкуренција. - Обезбедување на услуги. - Безбедност и интегритет на јавните мрежи и услуги. - Заштита на приватноста и личните податоци. - Обезбедување субвенции во секторот електронски комуникации. - Надзор од страна на канцеларијата за јавни регулирани услуги. - Санкции.
СЛОВЕНИЈА	Усогласена од 11 октомври 2022	Закон за електронски комуникации	Со новиот Закон се воведуваат следниве новини опфатени по поглавја: <ul style="list-style-type: none"> - Општи одредби - Услови за обезбедување на електронски комуникациски мрежи и услуги - Градење мрежи и придружна инфраструктура и промовирање на поврзување - Отстранување и ограничувања на сопственоста - Управување со радиофреквенцискиот спектар - Дигитално емитување - Управување со елементите на нумерирање - Безбедност на мрежи и услуги и работа во услови на закана - Обезбедување конкуренција - Универзална услуга и дополнителни задолжителни услуги - Права на корисниците - Обработка на лични податоци и заштита на приватноста на електронските комуникации - Агенција за електронски комуникации - Решавање на конфликти - Контрола - Совет за електронски комуникации - Казнени одредби.

УНГАРИЈА	Усогласена од 21 декември 2020	Закон за електронски комуникации	Директивата е целосно транспонирана во националното законодавство.
ФИНСКА	Усогласена од 1 јануари 2021	Измени на Законот за електронски комуникациски услуги	<p>Со измените на Законот се воведуваат следниве новини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Максималното времетраење на претплатите на мобилната мрежа во фиксен период ќе се скрати од сегашните 24 месеци на 12 месеци. Пократките периоди на договор ќе им го олеснат менувањето на давателот на мобилната мрежа на потрошувачите. - Дополнително, телекомуникацискиот оператор ќе биде обврзан да му овозможи на потрошувачот бесплатна можност да го провери датумот на завршување на претплатата со фиксен период преку СМС или друго слично средство кое лесно се користи. - Минималната брзина на широкопојасната универзална услуга ќе се зголеми на пет мегабити во секунда. - Трошоците за повикување на национални претплатнички броеви (броеви за универзален пристап) не може, по преодниот период, да ја надмине претплатата на мобилниот или локалниот телефон. Затоа, не може да се наплаќа повисока стапка за претплатничките броеви. - Се воведуваат нови процедури за издавање лиценца за мрежа кои се применливи на одредени фреквенции. - Се олеснува изградбата на базни станици за 5G. Нема да биде потребна административна лиценца доделена од орган за изградба или распоредување на базна станица 5G во подрегион, освен ако поинаку не се бара од причини поврзани со општата безбедност или заштитата на зградите или областите со вредна архитектура, историја или природа. - Се воспоставува нов советодавен одбор за мрежна безбедност кој ќе ја следи безбедноста на комуникациските мрежи. Советодавниот одбор ќе го сочинуваат претставници на телекомуникациската индустрија и централните власти од различни административни гранки. - Тековните канали за предупредување за итни случаи ќе бидат придружени со систем за предупредување за итни случаи базиран на апликации.
ФРАНЦИЈА	Усогласена од 26 мај 2021	Одлука за целосно транспонирање на Директивата за основање	<p>Промените вклучуваат:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Проширена дефиниција за електронските комуникациски услуги со цел да ги вклучи услугите (OTT) и (M2M).

		на Европски кодекс за електронски комуникации	<ul style="list-style-type: none"> - Олеснето е ширењето на мрежи со голем капацитет. - Изменети правила поврзани со националната служба за итни случаи. - Зајакнати правилата за пристап и интерконекција. - Новите ex ante регулаторни обврски се применуваат за оператори кои имаат значителна пазарна моќ на даден пазар (под заедничка контрола на ARCEP и францускиот орган за заштита на конкуренцијата). - Правилата поврзани со доделувањето на нумерирање на радио спектарот се прилагодени за да се оптимизира користењето на опсегот на спектарот и да се олесни развојот на нови понуди за услуги како што е интернет на нештата (IoT).
ХОЛАНДИЈА	Усогласена од 1 март 2022	Одлука од 24 февруари 2022 година за изменување и дополнување на различни уредби во Советот во однос на Директивата (ЕУ) 2018/1972.	<p>Клучните измени кои се воведуваат опфаќаат:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Проширување на телекомуникациската регулатива до услуги за интерперсонални комуникации независни од број. - Рамка за пристап и интерконекција на големо ниво. - Пристап до правни лекови за давателите на услуги со значителна пазарна моќ. - Обврски за универзална услуга. - Правила за преносливост на броеви. - Барања за информации за потрошувачите, вклучително и малите и средни претпријатија (МСП). - Барања за информации за сите крајни корисници. - Проширување на барањата на пакетните понуди. - Еквивалентен пристап за крајните корисници со посебни потреби. - Пристап до европскиот број за итни случаи.
ХРВАТСКА	Усогласена од 12 јули 2022	Закон за електронски комуникации	Со новиот закон се овозможува забрзан развој на електронските комуникациски мрежи кои ќе обезбедат неопходна поврзаност и достапност на мрежи со многу голем капацитет, вклучително и фиксни, мобилни и безжични мрежи и нивно користење од сите граѓани и претприемачи. Се очекува и натамошен развој на конкуренцијата, како на полето на инфраструктурата, така и на услугите, преку обезбедување услови за нови инвестиции во електронските комуникациски мрежи и услуги.
ШВЕДСКА	Усогласена од 3 јуни 2022	Закон за електронски комуникации	<p>Со новиот Закон се воведуваат</p> <ul style="list-style-type: none"> - Нови и детални правила во однос на информациите што ќе им бидат доставени на крајните корисници пред да склучат договор.

			<ul style="list-style-type: none"> - На Управата за поштенски и телекомуникациски услуги и се дава овластување да изрекува парични казни за одредени видови прекршоци. - Се воведуваат услуги за интерперсонални комуникации независни од броеви, како што се услугите за е-пошта и пораки. - Се воведува обврска за давателите на јавно достапни електронски комуникациски услуги да обезбедат резиме на договор пред да склучат договор со потрошувачот.
ШПАНИЈА	Усогласена од 28 јуни 2022	Закон за општи телекомуникации	Новиот Закон воведува нова класификација на електронските комуникациски услуги, создавање единствена точка за информации и обработка на дозволи за ширење на мрежи, зајакнување на правата на корисниците и оптимизација на обработката на општите оператори. Се воведуваат важни промени во јавниот радиоелектричен домен, со инкорпорирање мерки за олеснување на заедничкото користење на радиоелектричниот спектар од страна на операторите и избегнување на непотребни ограничувања за имплементација на безжичните пристапни точки за мали области. Законот, исто така, вклучува напредок во заштитата на правата на крајните корисници на телекомуникациските услуги.

2.2. СТАТУС НА УСОГЛАСЕНОСТ НА ЗЕМЈИТЕ ОД ЗАПАДЕН БАЛКАН СО ДИРЕКТИВАТА (ЕУ) 2018/1972 ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЕВРОПСКИ ЗАКОНИК ЗА ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИИ

Од земјите од регионот на Западен Балкан единствено Албанија, Србија и Црна Гора постигнаа усогласеност со Директивата (ЕУ) 2018/1972 во рамки на процесот на пристапување кон ЕУ, Поглавје 10-Информатичко општество и медиуми. Со оглед на обемот на измените кои беа неопходни да се спроведат во постојните законски норми, сите три држави пристапија со усвојување на нови закони за електронски комуникации.

Албанија во мај 2024 година го усвои новиот Закон за електронски комуникации кој е усогласен со Директивата (ЕУ) 2018/1972. Главната цел на Законот е да се разгледа и подобри општата регулаторна рамка за електронски комуникации, дефинирана во законот од 2008 година, со цел да се поттикнат инвестициите во електронски комуникациски мрежи со многу високи капацитети, како со оптички влакна, така и безжични 5G мрежи. Законот целосно ги ревидира важечките прописи, во однос на фреквенцискиот спектар, одговорот на услугите и нивниот универзален режим, правилата за заштита на потрошувачите, нумерирањето и комуникациите во случај на вонредна состојба, а секако се збогатуваат правилата за пристап, интерконекција и регулирање на пазарот на телекомуникациите во целина, врз основа на најдобрите практики на Европската унија. Понатаму Законот предвидува одредби за зајакнување на безбедноста на електронските комуникациски мрежи. Предвидени се неколку мерки за гарантирање на безбедноста на операторите, добавувачите на опрема за 5G мрежите и мрежите од следната генерација. Во однос на пристапот до радиофреквенцискиот спектар, се предвидува зголемување на времетраењето на правата на користење за фреквенции кои бараат усогласена употреба. Законот предвидува и правила за пренос или закуп на индивидуални права за користење на спектарот. Обезбедени се и правила за регулирање на пристапот за локални мрежи во мали области, гарантирајќи усогласеност со стандардите. Во однос на пристапот и меѓусебното поврзување, предвидени се овластувањата и одговорностите на регулаторното тело за електронски комуникации, за обезбедување пристап и интерконекција, а кон субјектите кои не обезбедуваат електронски комуникациски услуги, кога тоа е неопходно, за обезбедување на поврзување на мрежа и за обезбедување интероперабилност на услугите. Во однос на обврските за универзална услуга, се воведуваат неколку новини, особено во однос на барањата за обезбедување широкопојасен пристап.

Црна Гора успешно ги затвори преговорите за Поглавјето 10 на 16 декември 2024 година и постигна целосно усогласеност со Европското законодавство со донесување на нов Закон за електронски комуникации на 10 октомври 2024 година. Со новиот Законот за електронски комуникации се уредуваат областа на електронските комуникации, обезбедувањето електронски комуникациски мрежи и услуги, заштитата на правата на корисниците, условите за изградба и користење на електронски комуникациски мрежи. Дополнително, регулирани се условите за обезбедување пазарна конкуренција, ефикасно управување со радиофреквенцискиот спектар и дигиталните ресурси, безбедноста на електронските комуникациски мрежи и услуги, како и други прашања од значење за

електронските комуникации. Утврдена е дејноста на електронските комуникации како инсталирање, управување и обезбедување на електронски комуникациски мрежи и соодветна опрема, како и обезбедување на електронски комуникациски услуги.

Србија речиси целосно се усогласи со Директивата (ЕУ) 2018/1972 преку усвојување на нов Закон за електронски комуникации на 29 април 2023 година но сеуште се во тек пристапните преговори со ЕУ за Поглавјето 10. Со новиот Закон за електронски комуникации во Србија, се поттикнува поврзување и достапност на електронските комуникациски мрежи од новата генерација и нивно користење од страна на граѓаните и бизнисите, како и развој на пазарот и подобрување на деловното опкружување. Исто така, се овозможува поефикасно управување и користење на ограничените јавни добра и обезбедува дополнителна заштита на крајните корисници, притоа овозможувајќи максимални придобивки во однос на изборот, цената и квалитетот на услугите. Широкопојасниот интернет пристап стана дел од универзалната услуга, која овозможува најоддалечените области да бидат покриени со Интернет и на тој начин да се постигне целосна социјална и економска инклузивност. Истовремено, покрај пристапот, со новиот Закон се води сметка и за пристапната цена, а проширувањето на интернет мрежите треба да ја елиминира нееднаквоста меѓу руралните и урбаните средини, богати и сиромашни, големи и мали.

Косово ја усогласи законодавна рамка за намалување на трошоците за широкопојасен интернет со правото на ЕУ и имплементацијата на истата напредуваше со комплетирањето на атласот за широкопојасен интернет и единствената информативна точка. Согласно препораките на Европската комисија во 2025 година во државата се потребни дополнителни напори за:

- да го усогласи своето законодавство со Директивата 2018/1972 за Европски Законик за електронски комуникации;
- да осигура дека на регулаторите за телекомуникациите и медиумите им се дадени соодветни ресурси за самостојно исполнување на нивните мандати;
- да се спроведе преносливост на броеви за да се обезбеди ефективна употреба на ресурсите за нумерирање и да се поттикне конкуренцијата.¹⁷

Босна и Херцеговина е во рана фаза на подготовка за дигиталната трансформација и медиумите. Во областа не е постигнат напредок, а законодавството и стратешката рамка не се воспоставени и не се усогласени со правото на ЕУ. Во 2025 година Европската унија очекува особено да се усвои Закон за електронски комуникации и електронски медиуми во согласност со *acquis* на ЕУ, и истите да се усогласат со Директивата 2018/1972 за Европски законик за електронски комуникации и Директивата за аудио-визуелни и медиумски услуги.¹⁸

17 Европска комисија, Извештај за Косово за 2024 година, Брисел, 30.10.2024, стр. 14, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/kosovo-report-2024_en

18 Европска комисија, Извештај за Босна и Херцеговина за 2024 година, Брисел, 30.10.2024, стр. 14, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/bosnia-and-herzegovina-report-2024_en

Северна Македонија има постигнато ограничен напредок во областа на дигиталната трансформација и медиумите. Од страна на Европската комисија во Извештајот за Северна Македонија за 2024 година е нотиран благ пораст во електронските услуги кои се достапни за граѓаните и деловните субјекти, како и донесувањето правилници со цел намалување на трошоците за распоредување брзи мрежи. Препораките на Европската комисија за 2025 година се:

- да се усогласи националното законодавство со Директивата на ЕУ за донесување на Европски Законик за електронски комуникации, со Директивата на ЕУ за намалување на трошоците за широкопојасен интернет, со Директивата на ЕУ за безбедност на мрежи и информациски системи (Директива НИС 2) и пакетот алатки за 5Г;
- да се зајакне независноста и капацитетот на медиумскиот регулатор, на јавниот радиодифузен сервис и на регулаторот за електронски комуникации;
- да се подобри функционирањето на бројот за итни случаи 112 преку осигурување соодветни човечки ресурси и да се подобри комуникација меѓу службите за итни случаи.¹⁹

Во табела 2 е даден компаративен преглед на клучните одредби и новини на новите закони за електронски комуникации усвоени во Албанија, Србија и Црна Гора со кои е постигната усогласеност со правото на ЕУ во оваа област.

¹⁹ Европска комисија, Извештај за Северна Македонија за 2024 година, Брисел, 30.10.2024, стр. 14-15, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/north-macedonia-report-2024_en

Табела 2: Статус на имплементација на Директивата (ЕУ) 2018/1972 за донесување на Европски Законик за електронски комуникации во земјите од Западен Балкан

Земја	Статус	Национален правен акт	Клучни одредби
АЛБАНИЈА	Усогласена од 30 мај 2024	Закон за електронски комуникации	<p>Новиот Закон носи неколку многу важни новини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Како општа политичка цел ја утврдува изградбата на мрежи со многу високи капацитети, што претставува иновација во новата законска и регулаторна рамка за електронски комуникации. - Спроведување на политиките за унапредување на слободата на изразување и информирање, унапредување на културната, јазичната и медиумската различност во развојот на електронските комуникациски мрежи. - Зголемување на финансиската и оперативната независност на регулаторното тело, националната Агенција за електронски комуникации и поштенски услуги (АКЕП), со цел да ги зајакне своите позиции во пресрет на очекуваните прилично големи случувања во однос на електронските комуникации. - Спроведување географско истражување за мрежи со многу високи капацитети, широкопојасен интернет. Спроведувањето на географските истражувања се очекува да го изврши АКЕП, во соработка со министерството и други сродни институции во рок од три години од влегувањето во сила на овој закон и е тесно поврзано со идните случувања за постигнување на целите за гигабитно општество. Ова е процес кој периодично ќе се спроведува и претставува иновација во регулирањето на секторот за електронски комуникации.
СРБИЈА	Усогласена од 29 април 2023	Закон за електронски комуникации	<p>Некои од најзначајните новини за деловните субјекти и граѓаните воведени со новиот Закон се:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Поттикнување на поширока поврзаност со интернет низ земјата. - Регулаторна обработка на нови мрежни елементи со многу голем капацитет. - Нова задолжителна обврска на инвеститорите. - Подобен пристап кон радиофреквенцискиот спектар и нумерирањето, што поттикнува воведување нови услуги и ја зголемува конкурентноста на пазарот.

			<ul style="list-style-type: none"> - Можност за доделување нумерички опсег на субјекти кои не ја вршат дејноста електронски комуникации. - Обврска на операторите да издаваат фактури во електронска форма. - Задолжителна регистрација на корисници на припејд услуги. - Регулаторната Агенција ги презема надлежностите и за електронските комуникации и за поштенските услуги (РАТЕЛ).
ЦРНА ГОРА	Усогласена од 10 октомври 2024	Закон за електронски комуникации	Со новиот Закон се подобрува положбата, надлежноста, правата и обврските на Агенцијата за електронски комуникации и поштенски услуги како независно регулаторно тело, преку обезбедување на вообичаените гаранции за нејзина институционална, организациска и финансиска независност. Клучните аспекти на таа независност се условите, правата и обврските во врска со именување и разрешување на органите на управување, начинот на финансирање, планирање, набавка и располагање со потребните ресурси за вршење на надлежност и особено надзор над примената на законот, како и оперативно и финансиско известување за работата на регулаторот.

3. РЕГУЛАТИВАТА (ЕУ) 2024/1309 ЗА ЗАКОНОТ ЗА ГИГАБИТ ИНФРАСТРУКТУРА

Регулативата (ЕУ) 2024/1309 за Законот за Гигабит инфраструктура (GIA) претставува сеопфатна рамка за поддршка на побрзо и поекономично ширење на мрежи со многу висок капацитет (VHCN), исто така познати како гигабитни мрежи низ Европската унија. GIA беше објавена во Службениот весник на Европската унија на 8 мај 2024 година, стапи на сила на 11 мај 2024 година, а ќе биде целосно применлива од 12 ноември 2025 година. Со GIA се замени Директивата за намалување на трошоците за широкопојасен интернет. Главна цел на GIA е да се создаде регулаторна средина за побрзо, поевтино и поедноставно ширење на Гигабит мрежите и елиминирање на пречките како скапи и комплексни процедури за ширење на мрежата. Европската унија преку Дигиталната декада има за цел до 2030 година да обезбеди дека сите европски домаќинства ќе бидат покриени со Гигабит мрежа и сите населени области да бидат покриени со мрежи со перформанси.

GIA се фокусира на обезбедување насоки за националните регулаторни органи за условите за пристап до мрежите на оние оператори кои имаат значителна пазарна моќ. Таа има за цел да обезбеди дека сите оператори можат да пристапат до таквата постоечка мрежна инфраструктура, кога тоа е соодветно. Мерките ќе придонесат потрошувачите да уживаат во придобивките од единствениот пазар за електронски комуникации во Европа со подобри услуги, обезбедени висококвалитетни мрежи и пристапни цени.

GIA е дел од регулаторната рамка за електронски комуникации на ЕУ и е конзистентна со другите законодавни инструменти кои исто така се дел од таа рамка. GIA е особено конзистентна со Европскиот Законик за електронски комуникации кој го поддржува постигнувањето на целите за фиксно и мобилно поврзување во ЕУ. Додека Европскиот Законик за електронски комуникации главно предвидува, освен во конкретни случаи, можност за наметнување обврски на операторите на електронски комуникации со доминантна позиција - значителна пазарна моќ на даден пазар на електронски комуникации, GIA се однесува првенствено на претпријатијата кои работат со електронска комуникациска мрежа или комунални услуги, без разлика дали поседуваат значителна пазарна моќ.

Со GIA се воведуваат неколку мерки насочени кон рационализирање на ширењето на брз интернет со оптички влакна и 5G (т.н. "VHCN" мрежи до 2030 година):

- Заедничка употреба на инфраструктурата: Поттикнување на заедничка употреба на канали и столбови за распоредување на VHCN за оптимизирање на ресурсите и намалување на трошоците.
- Заедничко распоредување и координација на градежните работи овозможувајќи им на операторите на VHCN да соработуваат со проекти за јавни работи за да инсталираат оптички кабли истовремено, намалувајќи ги прекините и забрзувајќи го ширењето на широкопојасниот интернет.
- Рационализирање на административните процедури: Поедноставување на административните процедури поврзани со ширењето на мрежата низ ЕУ за да се намалат бирократските пречки и да се подобри ефикасноста.

- Опременување на згради со подготвена инфраструктура за голема брзина: Поттикнување на обезбедување на згради со подготвена инфраструктура за голема брзина и обезбедување пристап до неа за да се олесни ширењето и усвојувањето на широкопојасен интернет.
- Со промовирање на меѓусекторското споделување и транспарентност на постоечката физичка инфраструктура, подобрување на координацијата и транспарентноста на градежните работи и рационализирање и дигитализација на административните процеси, GIA има за цел да постигне висококвалитетно дигитално поврзување во секој регион, поттикнувајќи конкурентна и инклузивна дигитална економија.

До 12 ноември 2025 година, по консултации со националните тела за решавање спорови и други надлежни тела или агенции на Европската унија во соодветните сектори, и земајќи ги предвид добро воспоставените принципи и различната ситуација во земјите-членки, BEREC, во тесна соработка со Европската комисија се обврзува да донесе две Упатства за имплементација на GIA:

1. **Упатство за пристап до физичка инфраструктура во зградите** (член 11(6) од GIA) со кое ќе се дефинираат условите за пристап до физичката инфраструктура во зградата, вклучително и примената на правични и разумни рокови и услови за пристап и утврдени критериуми за решавање на спорови, и
2. **Упатство за координација на градежните работи** (член 5(6) од GIA) со кое ќе се даваат насоки за распределба на трошоците поврзани со координацијата на градежните работи, критериумите што треба да ги следат органите за решавање спорови при решавањето на спорите и критериумите за обезбедување доволен капацитет за да се приспособат на догледни идни разумни потреби доколку се одбие координацијата на градежните работи.

GIA претставува одлучувачки чекор во патоказот на ЕУ кон универзална, безбедна и сигурна интернет конекција со голема брзина. Со намера да се справи со предизвиците на високите трошоци, регулаторните одложувања и повторната употреба на инфраструктурата, GIA ги поставува темелите за поповрзана и инклузивна Европа. Сепак, патот до гигабитно поврзување за сите до 2030 година е огромен предизвик. Јавно-приватните партнерства, технолошките иновации, регулаторната хармонизација и квалификуваната работна сила ќе бидат од суштинско значење за премостување на дигиталниот јаз. Доколку ЕУ може да ги надмине овие пречки, таа не само што ќе го води светот во дигиталната инфраструктура, туку и ќе создаде поотпорна, иновативна и одржлива дигитална економија.

4. АНАЛИЗА НА СОСТОЈБАТА ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ВО ОДНОС НА АКТИВНОСТИТЕ ЗА УСОГЛАСУВАЊЕ СО ПРАВОТО НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА ВО ОБЛАСТА НА ЕЛЕКТРОНСКИТЕ КОМУНИКАЦИИ

Република Северна Македонија забележа брз развој на пазарот на електронски комуникации како резултат на отворањето на секторот за електронски комуникации за конкуренција и на значителниот напредок постигнат во областа на регулаторните реформи и усогласувањето со правото на ЕУ.

Република Северна Македонија е дел од иницијативата на ЕУ наречена „Дигитална агенда на Западниот Балкан“ започната во 2018 година. Идејата на дигиталната агенда е подобрување на широкопојасната поврзаност помеѓу шесте држави на Западниот Балкан, подигнување на дигиталната безбедност, зајакнување на дигиталната економија и општество, како и поттикнување на истражувањето и иновациите. Една од петте цели на Дигиталната агенда е инвестирање во дигитална инфраструктура за широкопојасно поврзување и ширење на широкопојасен интернет во Западен Балкан.

4.1. УСОГЛАСУВАЊЕ НА ПРАВНАТА РАМКА ЗА ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИИ ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА СО ПРАВОТО НА ЕВРОПСКА УНИЈА

Во изминатите години Законот за електронски комуникации во Република Северна Македонија беше предмет на низа измени и дополнувања со цел континуирано да се усогласува со правото на Европската унија.

Во последниот Извештај на Европската комисија за напредокот на Република Северна Македонија за 2024 година²⁰ во Поглавјето 10: Информатичко општество и медиуми е нотирано дека е постигнат ограничен напредок во усогласувањето на правната рамка за електронски комуникации со правото на ЕУ и дека е неопходно да се усогласи националното законодавство со Директивата на ЕУ за донесување Европски Законик за електронски комуникации, со Директивата на ЕУ за намалување на трошоците за широкопојасен интернет, со Директивата на ЕУ за безбедност на мрежи и информациски системи (Директива НИС 2)²¹ и пакетот алатки за 5Г. Истовремено, Европската комисија укажува на потребата од зајакнување на капацитетите на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, Јавниот радиодифузен сервис и на Агенцијата за електронски комуникации.

Националната програма за усвојување на правото на Европската унија (НПАА)²² ја дефинира динамиката на усвојување на правото на ЕУ, стратешките насоки, политиките, реформите, структурите, ресурсите и роковите што треба да се почитуваат со цел земјата да

²⁰ https://www.mep.gov.mk/data/North%20Macedonia%20report_MK2.pdf

²¹ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj/eng>

²² <https://www.mep.gov.mk/post/?id=9821>

ги исполни условите за членство во Европската унија. Во НПАА 2021-2025 во краткорочни приоритети е утврдено дека во текот на 2021-2023 година ќе се спроведе анализа на Директивата 2018/1972 за донесување на Европски Законик за електронски комуникации и практиките за нејзино транспонирање од страна на земјите-членки на Европската унија со цел да се подготви Република Северна Македонија за усогласување со истата.²³ Бидејќи во оваа насока не беа спроведени активности до крајот на 2024 година, оваа правна анализа подржана од проектот “Дигитални инструменти за економско владеење во Западен Балкан” на Германското друштво за интернационална соработка има за цел да помогне во процесот на усогласување со правото на Европската унија и подготовка на нов Закон за електронски комуникации во Република Северна Македонија.

Во среднорочните приоритети на НПАА 2021-2025 беше утврдено да се донесат измени и дополнувања на Законот за електронски комуникации со цел да се усогласи со Директивата 2018/1972 и со пакетот закони поврзани со градење, како и активностите кои произлегуваат од Националниот оперативен бродбенд план (НБОП). Рокот за усвојување на измените и дополнувањата беше април 2023 година но усогласеност со Директивата 2018/1972 не е сеуште постигната.

Република Северна Македонија активно учествува во Дигитална агенда за Западен Балкан и во целосната имплементација на Договорот за регионален роаминг. Во земјата е усвоена правната рамка за подзаконските акти за безбедносните одобренија за инсталирање на 5G опрема од страна на операторите, Националната стратегија и акцискиот план за градење отпорност и соочување со хибридни закани и е потпишана Декларација за иднина на Интернетот, која ги поставува визијата и принципите на доверлив Интернет. Исто така се воведе Европскиот број за итни повици 112, но е потребно подобрување на неговото функционирање и на комуникацијата помеѓу службите за итни случаи.

4.2. ПРАВНА РАМКА

Една од целите на Законот за електронски комуникации во Северна Македонија е промовирање, развивање и поттикнување инвестиции во јавните електронски комуникациски мрежи, како и воведување нови технологии и услуги, особено преку воведување на следната генерација на јавни електронски комуникациски мрежи.

Основниот текст на *сегашниот Закон за електронски комуникации беше усвоен во 2014 година*²⁴, со што се усогласи со регулаторната рамка на ЕУ во областа на електронските комуникации: Директива 2002/20/ЕК на Европскиот парламент и на Советот од 7 март 2002 година за овластување на електронски комуникациски мрежи и услуги (Директива за овластување), Директива 2002/19/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 7 март 2002 година за пристап и меѓусебно поврзување на електронските комуникациски мрежи и други слични објекти (Директива за пристап), Директива 2002/22/ЕЗ на Европскиот парламент и

²³ <https://www.mep.gov.mk/post/?id=9821>

²⁴ <https://aek.mk/zakon-za-elektronskite-komunikacii-sluzhben-vesnik-br-39-od-25-02-2014-godina/>

на Советот од 7 март 2002 година за универзална услуга и правата на корисниците во врска со електронските комуникациски мрежи, електронски комуникации и услуги (Директива за универзална услуга), Директива 2002/58/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 12 јули 2002 година за задржување на одредени категории на податоци.

На 19 декември 2014 година се усвоени измени и дополнувања на Законот за електронски комуникации²⁵. Една од најважните измени се имплементираше во член 26а за формирање на Национален центар за одговор на компјутерски инциденти (МКД-CIRT) во состав на Агенцијата за електронски комуникации како официјална национална точка за контакт и координација во справувањето со безбедносните инциденти кај мрежите и информациските системи кој идентификува и обезбедува одговор на безбедносни инциденти и ризици. Исто така се воведува нов член 75-а кој ги регулира цените за меѓународен роаминг. Според овој член, Агенцијата за електронски комуникации има право со Решение да ги утврди максималните цени за услуги кои им се нудат на корисниците на роаминг од земјите со кои Република Северна Македонија има склучено договор за намалување на цените на роаминг услугите во јавните мобилни комуникациски мрежи на реципрочна основа, кои не можат да бидат поголеми од цените на истите услуги во ЕУ.

Со измените и дополнувањата на Законот за електронски комуникации од 19 март 2015 година²⁶ и од 6 ноември 2015 година²⁷ се воведуваат измени во одредбите за начинот и условите за именување на членови на Комисијата во состав на Агенцијата за електронски комуникации, начин и услови за именување на директор на Агенцијата за електронски комуникации како и измени во прекршочните одредби во % износ на глоба за одредени прекршоци сторени од правно лице односно трговец поединец.

Со измените и дополнувањата на Законот за електронски комуникации од 18 јануари 2018 година²⁸ и 31 декември 2018 година²⁹ се воведо обврска за операторите да ги задржуваат податоците за моменталната географска, физичка или логичка локација на терминалната опрема на своите претплатници, односно корисници независно од нивната комуникациска активност. Операторите ги задржуваат овие податоци за последните 72 часа.

На 21 мај 2019 година се усвоени нови измени и дополнувања на Законот за електронски комуникации³⁰ со кои се воведува нов став за обврска за Агенцијата средствата остварени од приходите од надоместоците утврдени во членот 30 од овој закон во висина од 50%, како и дел од средствата остварени согласно со членот 31 од овој закон во висина до 10%, да ги пренесе како средства наменети за финансирање на дејноста на Оперативно-техничката агенција, заради обезбедување и одржување опрема и медијациски уреди со цел создавање услови за спроведување на мерките за следење на комуникациите, утврдени со Законот за оперативно-техничка агенција и Законот за следење на комуникациите. На 26 јули 2019

²⁵ https://aek.mk/wp-content/uploads/2014/12/k2_attachments_20141219_Zakon_za_izmenuvanje_i_dopolnuvanje_na_ZEK.pdf

²⁶ <https://aek.mk/zakon-za-izmenuvanje-i-dopolnuvanje-na-zakonot-za-elektronskite-komunikacii-9/>

²⁷ <https://aek.mk/zakon-za-izmenuvanje-i-dopolnuvanje-na-zakonot-za-elektronskite-komunikacii-10/>

²⁸ https://aek.mk/wp-content/uploads/2018/01/k2_attachments_201801115_Zakon_za_izmenuvanje_na_ZEK_Sl.Vesnik_11-2018.pdf

²⁹ <https://aek.mk/zakon-za-elektronskite-komunikacii-redakciski-prechisten-tekst-mart-2018/>

³⁰ https://aek.mk/wp-content/uploads/2019/07/20190523_Zakon_za_izmeni_i_dopolnuvanja_ZEK_sl_vesnik_98_2019-1.pdf

година овој став се укинува со измените и дополнувањата на Законот за електронски комуникации³¹ и се воведува цел нов член 29-а (Финансирање на Оперативно-техничката агенција). Понатаму со овие измени се воведуваат пет нови члена: член 71-а за основање на Национална канцеларија за бродбенд компетентност - НКБК (Broadband Competence Office) како експертско и советодавно тело за поддршка на инвестиции во бродбенд мрежи, член 71-б за составот на НКБК од седум члена од кои еден е претседател кој го именува министерот за информатичко општество и администрација од редот на вработените во министерството за време од пет години, член 71-в за распишување на јавен конкурс за избор на членови во НКБК од страна на министерот за информатичко општество и администрација, член 71-г за условите кои треба да ги исполнат членовите на НКБК (високо образование и со најмалку десет години работно искуство во областа на информациско комуникациските технологии) и член 71-д за начинот на работа на НКБК со кворум од најмалку пет члена.

На 26 април 2021 се усвоени нови измени и дополнувања на Законот за електронски комуникации³² со цел да се ограничи, забрани и/или наметнат специфични барања и услови базирани на процена на ризик, во однос на снабдувањето, употребата и работењето на опремата за електронските комуникациски мрежи, со цел да се обезбедат безбедни електронски комуникациски мрежи. Измените и дополнувањата на Законот ги земаат предвид и безбедноста на критичните и чувствителни делови на електронските комуникациски мрежи, безбедност на самата опрема или околината (употреба, интерконекција итн.), ризикот од инволвирање на трета земја во ланецот на снабдување на опрема за електронските комуникациски мрежи, ризик од голема зависност од еден добавувач и производител на ниво на оператор на национално ниво, како и да се елиминираат ризици за националната безбедност. Се прави процена на профилот на ризик кај добавувачите и производителите на опрема за електронски комуникациски мрежи. Агенцијата за електронски комуникации, во соработка со Националниот центар за одговор на компјутерски инциденти, се овластува да прави процена на профилот на ризик со сите релевантни добавувачи и производители на мрежна опрема на национално ниво. Се наметнуваат обврски до операторите со цел да имаат воспоставени процедури и да преземаат мерки и соодветна контрола со цел ефикасно управување со потенцијалните ризици, како што се специфични побарувања за добавувачи и производители согласно на нивниот профил на ризик, преку соодветна автентикација, авторизација, евидентирање на записи и проверка со цел да се има јасна евиденција на пристапот до податоците и конфигурациските промени на мрежните елементи. Со нив се предвидуваат нови надлежности на регулаторот во однос на издавањето претходно безбедносно одобрение за инсталирање на 5G опрема од страна на телекомуникациските оператори.

Во однос на активностите кои изминатите две години се преземаа во насока на усогласување на Законот за електронски комуникации со Директивата 2018/1972, Министерството за информатичко општество и администрација во 2023 година донесе

³¹ https://aek.mk/wp-content/uploads/2022/03/26072019_ZEK_153_2019.pdf

³² <https://aek.mk/wp-content/uploads/2021/05/Zakon-za-izmenuvanje-i-dopolnuvanje-na-Zakonot-za-elektronski-komunikacii.pdf>

решение за формирање работна група за подготовка на предлог нов Закон за електронските комуникации. Во работната група учество имаа претставници од Министерството за информатичко општество и администрација, Министерството за економија, Генералниот секретаријат на Владата, Агенција за електронските комуникации, Националната канцеларија за бродбенд компетентност и претставници на академската заедница. Првиот нацрт текст на Законот за електронски комуникации беше објавен за јавна консултација и добивање на мислење и коментари на страната на ЕНЕР во јануари 2024 година.³³ Како резултат на тековните претседателските и парламентарни избори кои се одржаа во Република Северна Македонија во април односно мај 2024 година процесот за подготовка на нов предлог Закон за електронски комуникации беше прекинат.

Деветтата глава од постојниот Закон за електронски комуникации го пропишува начинот на изградба на електронски комуникациски мрежи и придружните објекти, додека член 62 ст. 5 од Законот предвидува Агенцијата за електронски комуникации (АЕК), во соработка со Министерството за транспорт, како министерство надлежно за градежништвото, да ги пропишува техничките и другите прашања за јавните електронски комуникациски мрежи и придружните објекти, од аспект на градба, заедничко користење и сл.

Агенцијата за електронски комуникации, исполнувајќи ја обврската пропишана во член 62, став 5 од Законот за електронските комуникации, на 20 октомври 2023 година го донесе Правилникот за начинот на градба и условите за пристап и користење на јавните електронски комуникациски мрежи и придружните објекти³⁴. Овој правилник е усогласен со Директивата за намалување на трошоците за широкопојасен интернет 2014/61/EУ за намалување на трошоците за распоредување на брзи електронски комуникациски мрежи.

Бидејќи воспоставувањето брзи електронски комуникациски мрежи се покажува дека бара значителни инвестиции, од кои повеќето се за градежни работи, споделувањето физичка инфраструктура е важен фактор за ограничување на потребата од скапи градежни работи, а тоа ќе доведе до поефективно воспоставување на широкопојасен интернет, интернет мрежи како и квалитетни 5G мрежи.

4.3. ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА

Во член 4 од Законот за електронски комуникации како надлежни органи за работите од областа на електронските комуникации во Република Северна Македонија се утврдени:

- министерството надлежно за работите од областа на електронските комуникации и
- Агенцијата за електронски комуникации.

Министерството е надлежно да ја реализира политиката на Владата на Република Северна Македонија во областа на електронските комуникации, да дава иницијатива за донесување на прописи или изменување на постојните прописи и/или изготвува прописи од областа на електронските комуникации во соработка со Агенцијата за електронски комуникации, со

³³ https://ener.gov.mk/Default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=87317

³⁴ <https://aek.mk/pravilnik-za-nacinot-na-gradba-i-uslov/>

други државни органи и со други институции, да ги врши работите во врска со развојот на електронските комуникации во насока на развој на информатичкото општество и да врши усогласување со други прописи кои, меѓу другото, уредуваат и прашања поврзани со развојот на електронските комуникации.

Агенцијата за електронски комуникации е автономно и независно, непрофитно регулаторно тело во областа на електронските комуникации и има статус на правно лице со јавни овластувања. Агенцијата е независна во своето работење од кој било државен орган, како и други правни и физички лица кои обезбедуваат електронски комуникациски мрежи и/или услуги. Агенцијата меѓудругото е надлежна да врши надзор и контрола и да го следи работењето на операторите, обезбедува воспоставување на интерконекција или пристап, одобрува референтни понуда за интерконекција или пристап на оператори со значителна пазарна моќ, утврдува релевантни пазари на производи и услуги и релевантни географски пазари во областа на електронските комуникации, определува оператори со значителна пазарна моќ, врши регистрација на нотификација на оператори, врши контрола и мониторинг на радиофреквенцискиот спектар, издава одобренија за користење на радиофреквенции, донесува План за нумерација за електронски комуникациски мрежи и услуги на Република Македонија, доделува броеви и серии на броеви на оператори, одобрува и контролира стандарден претплатнички договор на оператор, води постапка за решавање на спорови, одржува и ажурира електронска база на податоци, бара податоци и информации од операторите, спроведува постапка за определување на давател на универзална услуга и склучува договор со истиот, обезбедува единствена точка за информации, презема активности за развој на точки за размена на интернет сообраќајот.

Согласно член 26-а од Законот за електронските комуникации во состав на Агенцијата за електронски комуникации се формира посебна организациона единица – Национален центар за одговор на компјутерски инциденти³⁵, која претставува официјална национална точка за контакт и координација во справувањето со безбедносните инциденти кај мрежите и информациските системи и која идентификува и обезбедува одговор на безбедносни инциденти и ризици. Националниот центар за одговор на компјутерски инциденти не е дел од мрежата CSIRT на тимови за одговор на инциденти со компјутерска безбедност и не може да пријавува компјутерски инциденти до истата бидејќи тоа важи единствено за земјите-членки на Европската унија. Националното законодавство не е целосно усогласено со Директивата за безбедност на мрежи и информациски системи 2016/1148 (NIS2).

Националната канцеларија за бродбенд компетентност³⁶ е основана во 2019 година како експертско и советодавно тело за поддршка на инвестициите во широкопојасни мрежи според член 71-а од Законот за електронски комуникации. Клучни надлежности на Националната канцеларија за бродбенд компетентност се да дава мислења и предлози за постигнување на побрз развој на електронските комуникации, а особено на бродбендот во државата, да дава мислења и предлози за користењето и потребниот развој на оптичката инфраструктура која е изградена или ќе се гради со јавни средства, да учествува при утврдувањето на целни области во кои ќе се користи државна помош за изградба и развој на бродбенд мрежи, да учествува при утврдувањето на локациите за обезбедување бесплатен безжичен WIFI интернет пристап во општините, и најмалку два пати годишно

³⁵ <https://mkd-cirt.mk/>

³⁶ <https://bco.mdt.gov.mk/>

да подготвува извештај до министерот за дигитална трансформација за развој на бродбендот во државата во однос на развој на бродбенд пазарот во Европската Унија, согласно со DESI (The Digital Economy and Society Index) и извештај за спроведувањето на усвоените стратешки документи и планови за развој на бродбендот во државата, исполнувањето на националните бродбенд таргети утврдени во истите.

Националната канцеларија за бродбенд компетентност по нејзиното формирање во 2019 година го усвои Националниот оперативен бродбенд план³⁷ во кој се наведени јасни национални цели за широкопојасен интернет помеѓу 2023 и 2029 година, што ги вклучува сите градови во земјата кои се опфатени со 5G и најмалку 50% од вкупниот број претплатнички договори за домаќинства низ целата земја кои имаат пристап до интернет од најмалку 100 Mbps до 2029 година, додека јавните институции имаат пристап до брзина на интернет од најмалку 1GB.

³⁷ https://jpnrd.gov.mk/wp-content/uploads/2022/06/nacionalen_operativen_brodbend_plan_finalna_verzija_02.04.2019.pdf

5. ЗАКЛУЧОЦИ

Законот за електронски комуникации во Северна Македонија треба да се усогласи со одредбите на Директивата 2018/1972 за донесување на Европски Законик за електронски комуникации и со Регулативата 2024/1309 за Законот за Гигабит инфраструктура до јуни 2025 година. Како дополнително на оваа Правна анализа во февруари 2025 година во рамките на регионалниот проект „Дигитални инструменти за економско владеење во Западен Балкан“ по налог на Германското сојузно министерство за економска соработка и развој (BMZ) а имплементиран од Германското друштво за интернационална соработка (ГИЗ) беа спроведени две ГАП анализи: 1. ГАП анализа за усогласување на Законот за електронски комуникации во Република Северна Македонија со Регулативата (ЕУ) 2024/1309 за Законот за Гигабит инфраструктура (GIA Регулатива) и 2. ГАП анализа за усогласување на Законот за електронски комуникации во Република Северна Македонија со Директивата (ЕУ) 2018/1972 за донесување на Европски законик за електронските комуникации (CODE Директива).

Согласно клучните согледувања од ГАП анализите, притоа земајќи ја во предвид првичната работна верзија на подготвениот предлог-Закон за електронски комуникации³⁸ од 2024 година и одржаните консултативни состаноци со сите клучни институции, органи и оператори во земјата во февруари 2025 година, се идентификуваат следниве клучни измени и дополнувања на постојниот Закон за електронски комуникации:

ГЛАВА ПРВА - ОПШТИ ОДРЕДБИ

- Се прави ажурирање и дополнување на дефинициите во **член 3** согласно правната и техничката терминологија и листата на дефиниции таксативно набројани во Поглавје 1 член 2 од CODE Директивата. За таа цел неопходно е да се воведат нови дефиниции за “интерперсонална комуникациска услуга”, “интерперсонална услуга за пораки со број” и “интерперсонална услуга за пораки без број”, дефиницијата за “потрошувач”, дефиниција за “мрежен оператор” кој ги опфаќа не само правните лица кои обезбедуваат јавни електронски комуникациски мрежи, туку и правните лица кои обезбедуваат физичка инфраструктура, “јавен центар за примање на итни повици (PSAP)” и “најсоодветен PSAP”, дефиниции за концептите на “дигитално радио” и “дигитална телевизација”. Исто така согласно член 2 од GIA Регулативата е потребно да се воведат нови дефиниции за “мрежен оператор”, “Физичка инфраструктура”, “Градежни работи”, “Физичка инфраструктура во зграда”, “Физичка инфраструктура во зграда опремена со оптички влакна”, “Одобрение за градење”, “Пристапна точка” и “Инфраструктурен оператор”.

ГЛАВА ВТОРА - НАДЛЕЖНОСТ ЗА ЕЛЕКТРОНСКИТЕ КОМУНИКАЦИИ

- Потребни се измени на **член 7 (Регулаторни цели и начела)** од постојниот Закон за електронски комуникации и се утврдуваат општите цели што треба да ги постигне Агенцијата за електронски комуникации во согласност со член 3 (Општи цели) од

³⁸ Достапен на страната на ЕНЕР
https://ener.gov.mk/Default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg_detail&itemid=87317

CODE Директивата и член 1 од GIA Регулативата. Во Член 7 се воведуваат следниве општи цели: пристап и користење на мрежи со многу висок капацитет, унапредување на конкуренцијата во обезбедувањето на електронски комуникациски мрежи и придружни објекти и во инфраструктурата, отстранување на пречките и создавање услови за инвестиции во електронски комуникациски мрежи, електронски комуникациски услуги и придружни средства и услуги во целата држава, обезбедување на предвидлива регулација, промовирање на ефикасно, ефективно и координирано користење на радиофреквенцискиот спектар, пристап на отворена иновација, создавање и развој на трансевропски мрежи, обезбедување достапност и интероперабилност на паневропските услуги и „поврзување од крај до крај”, обезбедување поврзаност, широка распространета достапност и користење на мрежи со многу висок капацитет, вклучувајќи фиксни, мобилни и безжични мрежи и електронски комуникациски услуги, создавање максимални придобивки во однос на изборот, цената и квалитетот базирани на ефективна конкуренција, одржување на безбедноста на мрежите и услугите, обезбедување на високо ниво на заштита на крајните корисници имајќи ги предвид нивните потреби, како што се прифатливи цени, а особено за крајни корисници со инвалидитет, постари крајни корисници и крајни корисници со посебни социјални потреби, како и можност за избор и еквивалентен пристап за крајните корисници со инвалидитет.

- **Во член 16 став 1 точка 5** во условите за именување на членови на Комисијата на Агенцијата за електронски комуникации се зголемува претходниот предуслов за најмалку пет години соодветно работно искуство и се заменува со најмалку 10 години.
- **Член 27 (Соработка)** се дорегулира со таксативно набројување на сите органи и организации со кои соработува Агенцијата за електронски комуникации и релевантните закони според член 5 од CODE Директивата:
 - телото надлежно за електронски медиуми, во согласност со овој закон и со законот со кој се уредува областа на електронските медиуми;
 - органот надлежен за заштита на конкуренцијата на начин што може да бара мислење од тој орган или да предложи покренување на постапка пред тој орган кога се работи за спречување, ограничување или нарушување на конкуренцијата, согласно законот со кој се уредува заштитата на конкуренцијата;
 - организациите за заштита на потрошувачите, согласно со законот со кој се уредува заштитата на потрошувачите;
 - телото надлежно за заштита на личните податоци, согласно овој закон и законот со кој се уредува заштитата на личните податоци;
 - органот надлежен за работите за државен премер и катастер;
 - надлежните органи за одбрана и безбедност, во согласност со законите со кои се уредува одбраната и безбедноста на Република Северна Македонија.

Истовремено се допрецизира дека при размената на информациите и податоците со надлежните органи и организации ќе се применуваат прописите со кои се уредува областа на заштитата на личните податоци и се обезбедува ист степен на доверливост и заштита на тие информации и податоци.

ГЛАВА ОСУМ - УСЛОВИ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИСКИ МРЕЖИ И/ИЛИ УСЛУГИ

- **Член 60 (Постапка за нотификација)** се дополнува според член 12 (Општо овластување за електронски комуникациски мрежи и услуги) од CODE Директивата. Правно или физичко лице на територијата на Република Северна Македонија, може да обезбедува јавни електронски комуникациски мрежи и/или услуги доколку истото, за тоа е регистрирано, согласно закон. Се воведува ограничување за обезбедувањето на јавни електронски комуникациски мрежи и/или услуги, доколку е тоа потребно заради примена на посебните прописи кои за странските државјани предвидуваат посебен третман, кој е оправдан заради заштита на јавниот поредок, јавната безбедност или здравјето на луѓето. Се предвидува проширување на податоците кои операторот треба да ги внесе во известувањето кои покрај името на операторот и адресата односно неговото седиште, бараат и матичен број, даночен број, адреса на електронската пошта, како и податоци за одговорното лице и адреса на веб страната која е поврзана со обезбедувањето на јавни електронски комуникациски мрежи и/или услуги, доколку ја има. Рокот од 15 дена кој Агенцијата го дава од денот на добивањето на нотификацијата која не ги содржи сите потребни податоци се намалува на 7 дена. Се намалува рокот за обврската на операторот да ја извести Агенцијата за промена на податоците дадени во нотификацијата кој наместо 30 дена од денот на настанатата промена се намалува на 15 дена. Се врши дополнување во кои случаи Агенцијата ќе го избрише операторот од регистрот:
 - а) кога операторот, во пишана форма, ќе ја извести Агенцијата за престанок со обезбедување на јавните електронски комуникациски мрежи и/или услуги со датумот на престанок кој е наведен во известувањето,
 - б) доколку операторот не обезбедува јавни електронски комуникациски мрежи и/или услуги подолго од една година, непрекинато,
 - в) доколку операторот е избришан од регистрот на трговски друштва или друг соодветен регистар,
 - г) доколку на операторот со правосилна судска пресуда му е забрането обезбедување на јавни електронски комуникациски мрежи и/или услуги.

ГЛАВА ДЕВЕТ - ИЗГРАДБА НА ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИСКИ МРЕЖИ И ПРИДРУЖНИ СРЕДСТВА

- **Во член 64 (Други обврски)** се воведуваат нови одредби во однос на проширување на обврските на Агенцијата за електронски комуникации да управува и редовно да спроведува географски преглед на достапност на електронски комуникациски мрежи со кои може да се обезбеди широкопојасен пристап до интернет најмалку на секои три години.
- **Во член 66 (Обезбедување пристап до постоечка физичка инфраструктура на субјект кој управува со инфраструктурни објекти)** потребна е измена на насловот на членот и измена и дополнување на текстот на членот согласно член

3 од GIA Регулацијата. Секој мрежен оператор има право да им понуди на операторите на јавни електронски комуникациски мрежи пристап до својата физичка инфраструктура со цел поставување елементи на електронски комуникациски мрежи за обезбедување на пренос со големи брзини. Мрежниот оператор врз основа на добиено писмено барање од оператор на јавни електронски комуникациски мрежи е должен на истиот да му овозможи пристап до неговата физичка инфраструктура со цел поставување елементи на електронски комуникациски мрежи за обезбедување на пренос со големи брзини, под фер и разумни услови и цени. Во писменото барање треба да се наведат елементите на активноста, односно изведбата за кои е побаран пристапот, вклучително и временската рамка на изведбата. Во прецизно наведени случаи мрежниот оператор може да го одбие барањето. Мрежниот оператор е должен во рок од 30 дена од денот на приемот на барањето писмено да го извести барателот за одбивање на неговото барање и да ги наведе причините за тоа. Доколку барањето е одбиено или пак не е постигнат заеднички договор за бараниот пристап во рок од два месеца од денот на приемот на барањето, Агенцијата по барање на една од страните поведува постапка за решавање на спор. Агенцијата во постапката на решавање на спорот ќе донесе одлука со која ќе го реши спорот, имајќи го предвид принципот на пропорционалност и притоа каде што е соодветно ќе утврди фер рокови, услови и цени. При утврдувањето на цените, Агенцијата треба да го има предвид влијанието што ќе го има бараниот пристап врз деловниот план за инвестиции на мрежниот оператор вклучително и инвестициите направени од мрежниот оператор, а особено кога станува збор за физичката инфраструктура што се користи за електронски комуникациски мрежи за обезбедување пренос со големи брзини.

- **Во член 67 (Единствена точка за информации)** согласно член 12 од GIA Регулацијата потребно е да се направат измени и дополнувања во текстот на истиот. Агенцијата преку јавно достапна ГИС платформа обезбедува единствена точка за информации (ЕТИ) со цел заинтересираните страни, покрај другото, да добијат минимални информации, во однос на постоечката физичка инфраструктура на мрежните оператори и тоа: геореференцирана локација и траса, податоци за видот, основните технички карактеристики и хоризонталната и вертикалната поставеност на подземните и надземните инфраструктурни објекти и придружната инсталација, податоци за постоечко користење, како и податоци за мрежните оператори кои управуваат со истите и нивен контакт. Агенцијата преку ЕТИ, а со цел обезбедување координација на градежни работи, ги прави достапни следните минимални информации кои се однесуваат на планирани градежни работи поврзани со физичка инфраструктура на мрежен оператор за која планира во следните шест месеци да поднесе барање за добивање на одобрение за градење, и тоа:
 - геореференцирана локација, траса и вид на градежни работи,
 - мрежни елементи кои ќе бидат инволвирани во градежните работи,

- предвиден датум на започнување со градежните работи и нивното времетраење и

- лица за контакт.

Оператор на јавна електронска комуникациска преку пристап до ЕТИ може да добие и информации за начинот, условите и текот на постапката за добивање на одобрение за градење, согласно со закон, за што Агенцијата соработува со министерството надлежно за градење. Оператор на јавна електронска комуникациска мрежа е должен во рок од 30 дена од денот на запишување на јавната електронска комуникациска мрежа во катастар на инфраструктура, до Агенцијата да достави писмено известување со геодетски елаборат за изведена состојба на инфраструктурен објект. Секој мрежен оператор е должен по добиено писмено барање од оператор на јавни електронски комуникациски мрежи да му овозможи увид на самото место на елементи од неговата физичка инфраструктура. Барањето треба да содржи податоци за кои елементи од физичката инфраструктура треба да се овозможи увидот, од аспект на поставување на елементи за јавни електронски комуникациски мрежи за пренос со големи брзини.. Увидот треба да биде овозможен во рок од еден месец од денот на приемот на писменото барање, при што треба да се почитуваат начелата на пропорционалност, недискриминација и транспарентност. Во случај на спор, Агенцијата по барање на една од страните поведува постапка за решавање на спор. Агенцијата, имајќи го предвид принципот на пропорционалност, ќе донесе одлука со која ќе го реши спорот во најкраток можен рок, но не подолг од два месеци од денот на приемот на барањето.

- Потребно е да се воведат **нов член (Географски преглед на покриеност со широкопојасни мрежи)** кој би го регулирал географскиот преглед на покриеност со широкопојасни мрежи во согласност со член 22 (Географски истражувања за распоредување на мрежата) од CODE Директивата со кој националните регулаторни и други надлежни органи може да бараат од претпријатијата да обезбедат информации во врска со спроведување географски прегледи. Географскиот преглед опфаќа преглед на географска достапност на постоечките широкопојасни мрежи на територијата на Република Северна Македонија, планирано покривање со широкопојасни мрежи кое не може да биде подолго од три години, вклучувајќи ги и мрежите со многу висок капацитет, како и податоци за значителни надоградби или проширувања на мрежата за да се постигне најмалку 100 Mbit/s, брзини на преземање на податоци. Податоците добиени со географскиот преглед треба да содржат соодветно ниво на деталност и расчленетост по подрачја, вклучувајќи ги и податоците за параметрите за квалитет на услугите. Податоците собрани во постапката на географскиот преглед кои не се достапни на пазарот и на кои не се однесуваат прописите за заштита на деловна тајна, Агенцијата во соодветна форма ќе ги објави на својата веб страна, со цел тие податоци да им бидат достапни на крајните корисници за да им го олеснат изборот на оператор или на давател на електронски комуникациски услуги.

- Во **член 68 (Координација на градежни работи)** потребно е да се направат измени и дополнувања во текстот согласно член 5 од GIA Регулацијата. Секој мрежен оператор има право да преговара со оператор на јавна електронска комуникациска мрежа за склучување на договор за координација на градежни работи со цел поставување на елементи за јавна електронска комуникациска мрежа за обезбедување на пренос со големи брзини. Секој мрежен оператор во државна сопственост или мрежен оператор во приватна сопственост кој директно или индиректно планира или изведува градежни работи кои се целосно или делумно финансирани со јавни средства е должно под недискриминаторски и транспарентни услови, да задоволи секое разумно барање за склучување на договор за меѓусебно координирање на градежните работи доставено од оператор на јавна електронска комуникациска мрежа заради изградба и поставување на елементи за јавна електронска комуникациска мрежа за обезбедување на пренос со големи брзини.
- Во **член 69 (Обезбедување пристап до физичка инфраструктура во зграда за големи брзини)** согласно член 11 GIA Регулацијата потребно е да се промени насловот на членот во (Физичка инфраструктура во зграда) и да се направат минорни измени во текстот на истиот. Со измените му се наметнува обврска на секој имател на правото за користење на точка за пристап и физичка инфраструктура за големи брзини во зграда, врз основа на добиено писмено барање од кој било оператор на јавни електронски комуникациски мрежи, да му обезбеди на истиот, под недискриминаторски услови и рокови да му овозможи пристап до точката за пристап, и физичката инфраструктура за големи брзини во зградата, во случај кога дуплирањето на инфраструктурата е економски неефикасно или физички е непрактично. Операторот кој бара пристап е должен на сопствен трошок и со минимално нарушување на приватниот имот да го обезбеди пристапот до точката за пристап.

ГЛАВА ДЕСЕТ - ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА КОНКУРЕНЦИЈА ОПШТИ ОДРЕДБИ

- Се вршат измени во **член 72** чиј наслов се менува од “Правни лица со посебни и ексклузивни права” во “**Водење на посебно сметководство и финансиски извештаи**” во согласност со член 71 (Обврска за посебно сметководство) од CODE Директивата. Целта на измените кои се воведуваат е да се утврдат барањата кои операторите кои обезбедуваат јавни електронски комуникациски мрежи и/или услуги и имаат посебни или ексклузивни права на обезбедување на услуги во други економски сектори во Република Северна Македонија се должни да ги исполнат:
 - да водат посебно сметководство за активностите поврзани со обезбедувањето на јавни електронски комуникациски мрежи и/или услуги, во онаа мера во која тоа би било потребно кога овие активности би се обезбедувале како посебно правно лице, со цел да се утврдат сите

елементи на трошоците и приходите, начинот на кои тие се пресметани и детален опис на методите за распределба во врска со овие активности, вклучително и распределбата по ставки на основни средства и структурни трошоци; или

- да основаат посебно правно лице за обезбедување на јавните електронски комуникациски мрежи и/или услуги.

Овие барања не се однесуваат на операторите чиј вкупен приход остварен од обезбедување на електронски комуникациски мрежи и/или услуги, во Република Северна Македонија, во претходната година, е помал од еден милион евра во денарска проттив вредност. Во овој случај операторите за своето работење во врска со обезбедување на јавни електронски комуникациски мрежи и/или услуги се должни да објават финансиски и ревизорски извештај, на соодветен и јавно достапен начин. Ревизијата на работењето ја врши овластен независен ревизор, во согласност со посебните прописи за ревизија. Трошоците за ревизијата ги плаќаат операторите. Агенцијата може по службена должност или по барање на оператор, да спроведе постапка на проверка, што вклучува и спроведување на ревизија, доколку постои основано сомнение за постапување спротивно на одредбите на овој член. Агенцијата при спроведувањето на одредбите на овој член особено соработува со органот надлежен за заштита на конкуренцијата.

- **Во член 74 (Надлежност на Агенцијата во врска со обезбедувањето на интерконекција или пристап)** се потребни измени и дополнувања согласно член 61 (Пристап и интерконекција) од CODE Директивата. Во став 1 во надлежностите на Агенцијата се додава и развој на мрежи со многу висок капацитет (VHCN). Се додава нов став 2 според кој Агенцијата обезбедува упатства и јавно објавува постапки кои се применуваат за обезбедување пристап и интерконекција, со цел да се обезбеди операторите кои се сметаат за мали и средни претпријатија и/или кои имаат ограничен географски опфат во обезбедувањето на своите услуги да можат да имаат корист од наметнатите обврски. Понатаму овој член значително се дополнува со листа на обврски на Агенцијата за:

- носење акт со кој ќе се утврди природата, обемот и начинот на спроведување на обврските, а при тоа имајќи ги предвид релевантните акти усвоени од страна на надлежните тела на Европската унија, Агенција може, по добиено разумно барање,
- да наметне обврски за обезбедување пристап до жичени и кабелски инсталации, како и до придружни средства во зградите или до првата точка на концентрација или дистрибуција, што се утврдени од страна на Агенцијата, кога истите се наоѓаат надвор од зградата,
- да доколку утврди дека репликацијата на мрежните елементи од овој член би била економски неефикасна или физички непрактична, обврските од овој член, Агенцијата ќе му ги наметне на операторот или на

сопствениците на тие жичени и кабелски инсталации и придружни средства, во случај кога тие сопственици не се оператори,

- доколку Агенцијата врз основа на анализа на релевантен пазар утврди дека обврските наметнати согласно овој член не се доволни за да се надминат високите и не премостливи економски или физички бариери за репликација, со што се ограничува конкуренцијата за крајните корисници, Агенцијата може да ги прошири наметнатите обврски за пристап, врз основа на фер и разумни услови и правила, на начин што по првата точка на концентрација или дистрибуција, ќе утврди нова точка која е најблиска до крајните корисници и која ќе овозможува доволен број на конекции на крајни корисници за да се обезбеди комерцијална одржливост на барателот на пристап, при проширување на обврските за пристап согласно овој член Агенцијата треба да ги има предвид релевантните упатства на надлежните тела на Европската унија, при што истата ќе донесе соодветно упатство.

Агенцијата може на операторите да им наметне обврска за заедничко користење на пасивната инфраструктура или обврска за склучување на договор за обезбедување локален роаминг пристап, врз основа на следните услови: доколку е тоа потребно за локално обезбедување на услуги со користење на радиофреквенциски спектар; доколку ниту еден оператор не обезбедува оддржливи и слични алтернативни средства за пристап за крајните корисници врз основа на праведни и разумни услови; доколку во подрачјето подложно на такви обврски, постојат непремостливи економски или физички пречки за воспоставување на инфраструктура за обезбедување на мрежи или услуги кои користат радиофреквенциски спектар на пазарна основа, поради што на крајните корисници пристапот до мрежите или услугите е сериозно нарушен или воопшто не постои; доколку можноста за наметнување на тие обврски е јасно утврдена во одобрението за користење на радиофреквенции подлежат на несовладливи економски или физички пречки и затоа пристапот до мрежи или услуги од крајните корисници е строго дефицитен или отсутен. Овие нови обврски Агенцијата ќе ги наметнува во согласност со начелата за објективност, транспарентност, сразмерност и недискриминација. Агенцијата е должна во рок од пет години од денот на наметнување на обврските утврдени во овој член на законот да го процени влијанието на тие обврски и потребата од нивно изменување или укинување. За таа цел, Агенцијата ќе спроведе постапка на јавна расправа, согласно овој закон. Агенцијата при одредување на локации на мрежни завршни точки, во најголема можна мера ќе ги има предвид насоките на релевантните тела на Европската унија.

- Се врши целосно редефинирање и дополнување на **член 75 (Заедничко користење на иста локација (колокација) и заедничко користење на мрежни елементи и придружни средства)** во согласност со член 43 (Права на пат) и член 44 (Ко-локација и споделување на мрежни елементи и придружни објекти за

давателите на мрежи за електронски комуникации) од CODE Директивата. Агенцијата може да му наметне на операторот обврски за ко-локација и заедничко користење на мрежните елементи и придружните средства, со цел да се заштити животната средина, јавното здравје, јавната безбедност, заштита на просторот, избегнување на прекумерно градење доколку истото е економски неефикасно, постојат физички бариери или да се исполнат целите на просторното и урбанистичко планирање и градење. Понатаму се задолжува оператор кој е сопственик на електронска комуникациска инфраструктура и придружни средства на оператор барател, со надомест, и врз основа на склучен договор, да му овозможи пристап, ко-локација и заедничко користење на неговата електронска комуникациска инфраструктура и придружни средства, што може да опфати: земјиште, згради и влезови во згради, жичени инсталации внатре во зградата, антени, антенски столбови, кули и други придружни конструкции, кабелска канализација, цевки, канали, шахти, ормани или мерки што ја олеснуваат координацијата на градежните работи, доколку се исполнети соодветните услови за пристап, ко-локација и заедничко користење.

ГЛАВА ЕДИНАЕСЕТ - РЕГУЛАЦИЈА НА ОПЕРАТОРИ СО ЗНАЧИТЕЛНА ПАЗАРНА МОЌ

- Во член 76 (Оператори со значителна пазарна моќ) потребно е дополнување согласно член 63 (Претпријатија со значителна моќност на пазарот) од CODE Директивата. Овој член треба да се дополни со нов став 4 кој ќе гласи: Начинот на утврдување на оператори со значителна пазарна моќ го пропишува Агенцијата со акт донесен врз основа на овој закон, а имајќи ги предвид препораките и упатствата на Европската унија за вршење на анализа на релевантни пазари и утврдување на значителна пазарна моќ. Начинот на утврдување на оператори со значителна пазарна моќ го пропишува Агенцијата со акт донесен врз основа на овој закон, а имајќи ги предвид препораките и упатствата на Европската унија за вршење на анализа на релевантни пазари и утврдување на значителна пазарна моќ.
- Член 77 (Критериуми за определување на оператор или давател на јавни електронски комуникациски услуги со значителна пазарна моќ) се менува со изменет наслов (Постапка за анализа на релевантен пазар) во согласност со член 64 (Постапка за идентификација и дефинирање на пазарите) и член 67 (Постапка за анализа на пазарот) од CODE Директивата. Агенцијата се обврзува да спроведува анализа на релевантните пазари имајќи ги предвид препораките на Европската комисија за утврдување на релевантни пазари на производи и услуги и каде што е соодветно во соработка со органот надлежен за заштита на конкуренцијата. Агенцијата ги утврдува релевантните пазари по претходно спроведена јавна расправа согласно со овој закон. Се дефинираат три критериумите кои при утврдувањето на релевантните пазари на производи и услуги Агенцијата треба да утврди дека кумулативно се исполнети:

1. присуство на високи и постојани бариери за влез кои можат да бидат од структурна, правна или регулаторна природа,
 2. постои структура на пазар што не се стреми кон ефективна конкуренција во рамките на релевантен временски период имајќи ја предвид состојбата на конкуренцијата заснована на инфраструктура и друг вид на конкуренција за која постојат бариери за влез на пазарот,
 3. Законот за заштита на конкуренцијата не е доволен сам да ги разреши проблемите на пазарот.
- **Член 78 (Критериуми за определување на оператори кои заеднички имаат доминатна позиција на пазар)** се менува во насловот со (Определување на оператор со значителна пазарна моќ, наметнување, продолжување, изменување или отповикување на обврски). Едновременно потребно е да се дополни членот согласно член 68 (Наметнување, измена или повлекување на обврските) од CODE Директивата. Доколку Агенцијата врз основа на анализа на релевантен пазар утврди дека на тој пазар нема доволно ефективна конкуренција, таа има обврска да донесе одлука со која ќе определи оператори кои самостојно или заеднички имаат значителна пазарна моќ на тој пазар. Доколку Агенцијата врз основа на анализа на релевантен пазар утврди дека пазарот е ефективно конкурентен, нема да определи ниту еден оператор како оператор со значителна пазарна моќ. Доколку овој пазар не бил конкурентен претходно, Агенцијата е должна да донесе одлука со која ќе ги отповика сите одлуки за определување на оператори со значителна пазарна моќ на тој пазар.
 - Се воведува **нов член (Утврдување, измена и укинување на регулаторни обврски)** во согласност со член 68 (Наметнување, измена или повлекување на обврските) од CODE Директивата. Согласно истиот на операторот определен како оператор со значителна пазарна моќ на одреден релевантен пазар, Агенцијата може да му наметне обврски со овој закон во согласност со начелото на пропорционалност при што треба да избере најмалку наметлив начин за надминување на недостатоците утврдени во анализата на тој релевантен пазарот. Агенцијата при наметнувањето на обврските треба да го има предвид развојот на соодветниот релевантен пазар, имајќи ги предвид склучените комерцијални договори и договорите за ко-инвестиција, кои би можеле да влијаат на развојот на конкуренцијата на тој пазар. Доколку развојот на релевантниот пазар не е доволен за да се бара нова анализа на пазарот, Агенцијата проценува дали е неопходно да се преиспитаат наметнатите обврски на операторите со значителна пазарна моќ на релевантниот пазар во насока да се измени или отповика некоја од наметнатите обврски или пак да се наметнат нови обврски. Преиспитувањето на наметнатите обврски се врши по претходно спроведена јавна расправа.
 - Се воведува **нов член (Регулација на нови мрежни елементи со многу висок капацитет)** во согласност со член 76 (Регулаторно третирање на нови мрежни елементи со многу висок капацитет) од CODE Директивата. Со овој нов член се воведува нова обврска за регулација на нови мрежни елементи со многу висок капацитет. Според овој член операторите кои се определени за оператори со значителна пазарна моќ на еден или на повеќе релевантни пазари, можат до

Агенцијата да достават понуда за преземање на обврски со кои ќе се овозможи заедничко инвестирање во поставување на нови мрежи со многу висок капацитет, составени од елементи од оптички влакна до просторот на крајниот корисник или базната станица. Обврските за заедничко инвестирање можат да опфатат: понуда за ко-сопственост или долгорочна поделба на ризик преку заедничко инвестирање или преку склучување на договор за купопродажба со други оператори.

- Се воведува **нов член (Постапка за преземање обврски)** согласно член 79 (Постапка за преземање обврски) од CODE Директивата. Со овој член се регулира дека оператор со значителна пазарна моќ може до Агенцијата да достави понуда за преземање на обврски применливи за неговата мрежа кои се однесуваат на условите за пристап и/или условите за заедничко инвестирање. Оператор со значителна пазарна моќ може до Агенцијата да достави понуда за преземање на обврски применливи за неговата мрежа кои се однесуваат на условите за пристап и/или условите за заедничко инвестирање, а во врска со следното:
 - а) спогодби за соработка кои се релевантни за процена на соодветни и пропорционални обврски,
 - б) заедничко инвестирање во мрежи со многу висок капацитет, или
 - в) ефективен и недискриминаторен пристап на трети страни, за време и по периодот на спроведената предложена форма на доброволно одвојување од страна на вертикално интегрираниот оператор.
- Се воведува **нов член (Само големопродажни оператори)** во согласност со член 80 (Само големопродажни претпријатија) од CODE Директивата. Со членот се утврдува дека доколку Агенцијата определи оператор, кој не е присутен на ниту еден малопродажен пазар на електронски комуникациски услуги, како оператор со значителна пазарна моќ на еден или на повеќе големопродажни пазари, треба да утврди дали тој оператор ги има следните карактеристики:
 - сите претпријатија и деловни единици во рамките на операторот, сите претпријатија под контрола на ист краен сопственик, а кои не се нужно во негова целосна сопственост и секој акционер кој може да врши контрола над операторот, извршува или планира да извршува активности само на големопродажните пазари на електронски комуникациски услуги, па поради тоа не извршува активности на било кој малопродажен пазар на електронски комуникациски услуги што им се обезбедуваат на крајните корисници во Република Северна Македонија;
 - оператор кој поради ексклузивен договор или договор кој што де факто е ексклузивен договор не е обврзан да работи со поединечен и одвоен оператор кој има малопродажба и е активен на било кој малопродажен пазар на електронски комуникациски услуги што им се обезбедуваат на крајните корисници.
- Се воведува **нов член (Миграција од постојната инфраструктура)** согласно член 81 од CODE Директивата. Оператор со значителна пазарна моќ на еден или на повеќе релевантни пазари, е должен однапред и навремено, да ја извести Агенцијата за намерата да извади од употреба делови од мрежата или да ги

- замени со нова инфраструктура, вклучувајќи ја постојната инфраструктура потребна за работа на бакарна мрежа на која и се наметнати обврски. Агенцијата треба да обезбеди дека постапката на вадење од употреба или замена на делови од мрежата вклучува транспарентен временски распоред и услови, соодветен рок за известување за преносот (миграцијата), достапност на алтернативни производи со барем споредлив квалитет и со кои се овозможува пристап до подобрената мрежна инфраструктура која ги заменува заменетите елементи, доколку е тоа потребно за заштита на конкуренцијата и заштитата на правата на крајните корисници.
- Се воведува **нов член (Пристап до градежна инфраструктура)** согласно член 72 од CODE Директивата. Агенцијата врз основа на анализа на релевантен пазар може на оператор со значителна пазарна моќ на релевантен пазар да му наметне обврска за пристап и користење на изградена инфраструктура, особено на: згради или влезови во згради, кабли во згради, вклучително и жични инсталации, антени, антенски столбови, кули и други придружни конструкции, столбови, кабелски канализации, цевки, контролни комори, шахти и кабинети. Агенцијата може на операторот да му ја наметне обврската без оглед на тоа дали средствата на кои таа обврска се однесува се дел од релевантниот пазар во согласност со анализата на пазарот, под услов обврската да е неопходна и пропорционална за исполнување на регулаторните цели од членот 8 од овој закон.
 - **Во член 87 (Обврски за обезбедување на пристап и користење на специфични мрежни средства)** се потребни дополнувања со цел да се усогласи со член 73 од CODE Директивата. Во став 3 се додава на друг оператор да му овозможи пристап до специфични активни или виртуелни мрежни елементи и услуги. Став 5 се дополнува дека при донесување на одлуката за наметнување на обврските, а особено при проценката дали тие обврски се соодветни на регулаторните цели од членот 8 од овој Закон, Агенцијата проценува дали може и други форми на пристап до големопродажни услуги за влез на истиот или поврзаниот големопродажен пазар да обезбедат надминување на утврдените недостатоци на соодветниот релевантен пазар, а во интерес на крајните корисници. Се додава нов став 6 според кој проценката ги опфаќа понудите за пристап на пазарна основа, регулираниот пристап или постоечки или планиран регулиран пристап на други влезни големопродажни производи. Став 7 се менува дека при донесувањето на одлуката за наметнување на обврските од овој член Агенцијата првично оценува дали наметнувањето на обврските е пропорционално средство за поттикнување на конкуренцијата и интересите на крајните корисници. Се додава нов став 8 според кој при донесувањето на одлуката за наметнување на обврските од овој член, Агенцијата може да утврди и технички или оперативни услови кои мора да ги исполни операторот кој го обезбедува пристапот или операторот кој го бара пристапот, кога е тоа потребно заради обезбедување на нормално функционирање на мрежата.
 - **Во член 88 (Контрола на цени и обврски за сметководство на трошоци)** се потребни измени и дополнувања во согласност со член 74 и член 91 од CODE Директивата. Агенцијата во согласност со овој закон може на оператор со значителна пазарна моќ на релевантен пазар да му наметне обврски во врска со повраток на трошоците и контрола на цени, вклучувајќи и обврски за цени

- базирани на трошоци, како и обврска за водење на сметководство на трошоци кое се однесува на обезбедување на одредени видови на интерконекција и/или пристап, во случаите кога врз основа на анализа на пазарот ќе се утврди недостаток на ефективна конкуренција што му овозможува на операторот да ги задржи цените на прекумерно високо ниво или да примени цени за истиснување на конкуренцијата, а се тоа на штета на крајните корисници. Агенцијата ќе обезбеди дека сите механизми на повраток на трошоците и сите утврдени методологии за определување на цените ќе бидат насочени кон воведување на нови и подобрени мрежи, поттикнување на ефикасна и одржлива конкуренција, како и овозможување на најголеми поволности за крајните корисници, при што можат да ги има предвид и цените присутни на споредливи конкурентни пазари. Операторот на кого му е наметната обврската за цени ориентирани на трошоци, го сноси товарот на докажување дека цените на неговите услуги произлегуваат од трошоците и вклучуваат разумна стапка на поврат на инвестициите. Заради пресметка на трошоците за ефективно обезбедување на услугата, Агенцијата може да примени сметководствена методологија на трошоци, независна од методологијата која ја применува операторот. Агенцијата може да бара од операторот, истиот да достави детално образложение за цените на неговите услуги, а по потреба и истите да ги измени.
- Во **член 90 (Доброволно одвојување од вертикално интегриран оператор)** се потребни измени и дополнувања во согласност со член 78 од CODE Директивата. Оператор кој што има значителна пазарна моќ на еден или повеќе релевантни пазари е должен најмалку три месеци однапред да ја извести Агенцијата за намерата за пренос на имотот на својата мрежа за локален пристап или значителен дел од имотот на посебно правно лице, со различна сопственост, или за намерата да основа посебен деловен субјект со цел да им обезбеди на сите оператори на малопродажни услуги, вклучително и на сопствените малопродажни единици, во целост еднакви производи за пристап. Операторот, исто така, е должен да ја извести Агенцијата и за секоја промена на намерата, како и за конечниот исход од процесот на одделување. Агенцијата ќе го процени ефектот од планираниот пренос врз постоечките регулаторни обврски. Заради исполнување на процената Агенцијата ќе спроведе координирана анализа на различни релевантни пазари за пристапна мрежа и ќе ги зема предвид сите обврски понудени од операторот, и ќе спроведе постака на јавна расправа водејќи сметка за третите страни на кои директно влијае планираниот пренос. Врз основа на спроведената анализа Агенцијата може да донесе одлука со која ќе утврди, задржи, измени или укине некоја од регулаторните обврски. Агенцијата може со одлука обврските да ги утврди како задолжителни во целост или делумно.
 - Во **член 91 (Регулирање на малопродажни цени)** се потребни измени и дополнувања во согласност со член 83 (Регулаторна контрола на малопродажни услуги) од CODE Директивата. Агенцијата може на оператор со значителна пазарна моќ на одреден малопродажен пазар, да му наметне соодветни регулаторни обврски, само доколку врз основа на спроведена постапка на анализа на пазарот, утврди дека на тој малопродажен пазар нема ефективна конкуренција и дека регулаторните обврски од овој закон не го овозможуваат

остварувањето на целите од членот 8 од овој закон. Обврските наметнати ќе бидат базирани на природата на идентификуваниот проблем и ќе бидат пропорционални и оправдани во согласност со целите од членот 8 од овој закон. Обврските што му се наметнуваат на операторот можат особено да содржат барање операторот да не наплаќа превисоки цени на услугите, да не спречува влез на пазарот или да не ја ограничува конкуренцијата со воведување на предаторски (дампинг) цени, без причина да не им дава привилегии на одредени крајни корисници, или неразумно да ги врзува услугите во пакет. Заради поттикнување на ефикасна конкуренција и заштита на интересите на крајните корисници, Агенцијата може на операторот да му ги наметне следниве мерки:

- ограничување на малопродажната цена,
- контрола на поединечни цени,
- цени ориентирани според трошоци или
- цени според цените на споредливи пазари.

Операторот на кого му е наметната обврска за регулирање на малопродажните цени или обврска за други релевантни контроли на малопродажни цени, мора да имплементира соодветен сметководствен систем на трошоци. Агенцијата може да го утврди форматот и сметководствената методологија што ќе ги користи операторот. Усогласеноста со сметководствениот систем на трошоци се врши еднаш во годината од страна на овластен независен ревизор, а наодот на ревизорот, Агенцијата го објавува на својата веб страница во рок од седум дена од денот на неговиот прием.

ГЛАВА ДВАНАЕСЕТ - ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА УНИВЕРЗАЛНА УСЛУГА

- Се воведува **нов член (Универзална услуга по прифатлива цена)** во согласност со член 84 од CODE Директивата со кој им се гарантира на сите потрошувачи на територијата на Република Северна Македонија да имаат пристап по прифатлива цена, до достапна соодветна услуга за широкопојасен пристап до интернет и услуги за говорна комуникација, вклучително и основен приклучок на фиксна локација. Агенцијата ја определува соодветната услуга за широкопојасен пристап до интернет со цел да се обезбеди социјално и економско учество во општеството, имајќи ги предвид условите на пазарот за електронски комуникации и најмалата брзина на широкопојасен пристап која ја користат поголемиот број на потрошувачи. Соодветната услуга за широкопојасен пристап до интернет мора да обезбеди брзина на пристап потребна за користење на минималниот пакет на услуги. Услугите опфатени со универзалната услуга, минималниот пакет на услуги, брзината на пристап потребна за користење на минималниот пакет на услуги, како и квалитет на услугите се утврдува со подзаконски акт донесен од страна на Агенцијата врз основа на овој закон.
- Се воведува **нов член (Обезбедување универзална услуга по прифатлива цена)** во согласност со член 85 од CODE Директивата со кој се регулира дека цената на поединечните универзални услуги мора да биде прифатлива и иста на целата територија на која определениот оператор ја обезбедува универзалната услуга. Доколку Агенцијата, утврди дека малопродажните цени на универзалните услуги не се прифатливи за потрошувачите со ниски приходи или потрошувачите со посебни социјални потреби, поради што се спречени да пристапат до таквите услуги, ќе го задолжи операторот на универзална услуга

да достави понуда за посебни тарифни опции или пакети, за овие потрошувачи и тоа најмалку на фиксна локација. Операторот на универзална услуга е должен на потрошувачите да им обезбеди достапност на корисничкиот број за период од 30 дена од денот на раскинувањето на договорот. Оператор на универзална услуга е должен на транспарентен и лесно достапен начин јавно да ги објави тарифните опции и пакети и истите да ги применува во согласност со начелото на недискриминација.

- **Во член 94 (Обезбедување на целосен телефонски именик и целосна телефонска служба за информации)** се потребни дополнувања согласно член 112 од CODE Директивата. Сите крајни корисници имаат право да дадат согласност за вклучување на своите податоци во јавен именик. Тие податоци им се достапни на претпријатијата кои вршат дејност на давање на информации за броевите на крајните корисници, како и на претпријатијата кои вршат дејност на издавање на јавни именици. Операторите на комуникациски услуги помеѓу лица, кои користат нумерација, кои доделуваат броеви од Планот за нумерација, се должни да водат и редовно да објавуваат јавен именик на своите крајни корисници кои дале согласност за вклучување на своите податоци, а кој треба да им биде јавно достапен на сите корисници во електронска форма. Операторите се должни, без надоместок, да ги известат крајните корисници, пред вклучувањето на нивните лични податоци во јавниот именик, за целите на електронското издание на именикот или именикот кој и е достапен на јавноста преку службата за давање на информации, како и за сите други можности за користење на нивните лични податоци. Начинот на воспоставување на јавниот именик и службата за давање на информации за броевите на крајните корисници, поблиску се пропишува со подзаконски акт кој го донесува Агенцијата.
- **Во член 96 (Мерки за лица со инвалидитет)** потребни се измени и дополнувања во согласност со член 24 (Консултации со заинтересирани страни) и со член 111 (Еднаков пристап и избор за крајни корисници со инвалидност) од CODE Директивата. Првенствено се менува насловот на членот во “Еднаков пристап и избор на крајни корисници со инвалидитет”. Операторите на јавно достапни електронски комуникациски услуги се должни на крајните корисници со инвалидитет да им обезбедат:
 - пристап до електронски комуникациски услуги кои се еднакви на услугите достапни за мнозинството на крајни корисници, вклучувајќи ги и соодветните податоци кои им се обезбедуваат на крајните корисници;
 - имаат корист од изборот на оператор и услуги што се достапни до мнозинството крајни корисници.

Агенцијата може да донесе одлука со која ќе го задолжи операторот на јавно достапни електронски комуникациски услуги да преземе соодветни мерки и од истите да побара да достават податоци за преземените мерки.

- **Во член 97 (Определување на еден или повеќе даватели на универзална услуга)** се потребни измени согласно член 86 и член 87 од CODE Директивата. Се менува насловот на членот во “Достапност на универзална услуга и определување на оператор на универзална услуга” и се вршат измени во содржината на членот. Се воведува дополнување дека Агенцијата еднаш во три

години спроведува постапка со која утврдува постоење на потреба од определување на оператор на универзални услуги врз основа на резултатите од географското истражување. Со измените во овој член се скратува рокот од пет на три години за договорот кој го склучува Агенцијата со операторот на универзалната услуга. Агенцијата може да определи оператор за обезбедување на универзални услуги, со цел да обезбеди истите да бидат достапни на целата територија на Република Северна Македонија. За определување на оператор на универзална услуга, Агенцијата објавува јавен тендер. При определувањето на оператор на универзална услуга, Агенцијата мора да ги примени принципите на објективност, транспарентност, ефикасност и недискриминација при што ниту едно правно или физичко лице кое врши дејност нема однапред да биде изземено од постапката за избор на давател на универзална услуга. Агенцијата при утврдувањето на критериумите за избор на оператор на универзална услуга, особено треба да води сметка, обезбедувањето на универзалната услуга да се врши на трошковно-ефикасен начин којшто може да биде употребен при утврдувањето на нето трошоците за обезбедување на конкретната универзална услуга.

- Во член 100 (Контрола на трошоци) потребно е да се направат измени и дополнувања во согласност со член 88 и член 115 од CODE Директивата. Оператор на универзална услуга е должен да ги утврди цените за обезбедување на универзалната услуга така што крајните корисници на определени услуги што се обезбедуваат како универзална услуга не се должни да платат за средства или услуги што не се неопходни или не се потребни за обезбедување на универзалната услуга. Операторот на универзална услуга е должен на своите крајни корисници да им обезбеди можност за контрола на трошоците преку:
 - детална сметка,
 - бесплатна селективна забрана за појдовни повици или за СМС/ММС пораки со додадена вредност, а кога е технички возможно и за други видови слични апликации,
 - можност за плаќање однапред,
 - можност за плаќање на рати на давачките за приклучок,
 - неплаќање на сметки,
 - совети за цени со што им се обезбедува можност на претплатниците да добијат информации за алтернативни пониски цени за услугата, доколку постојат,
 - бесплатно предупредување во случај на невообичаени или прекумерно направени трошоци за услугата.
 - можност за деактивирање на фактурирање од трети страни.

Контролата на трошоци подетално се уредува со подзаконски акт донесен од страна на Агенцијата.

- Во член 103 (Квалитет на универзалната услуга) потребно е да се воведат измени и дополнувања во насловот и содржината на текстот во согласност со член 104 од CODE Директивата. Насловот на членот се менува во “Квалитет на

услугата поврзана со услугите за пристап до интернет и јавно достапните комуникациски услуги помеѓу лица”. Агенцијата може да го задолжи операторот на услугата за пристап до интернет и/или на јавно достапните комуникациски услуги помеѓу лица, редовно да објавува целосни, споредливи, веродостојни и ажурирани податоци за квалитетот на услугите, до степен до кој барем одредени елементи на мрежата се наоѓаат под нивна контрола, директно или врз основа на договор за нивото на услугата и преземените мерки, како и податоци за преземените мерки за обезбедување еднаков пристап на крајните корисници со инвалидитет. Агенцијата може да го задолжи операторот на јавно достапните комуникациски услуги помеѓу лица да ги извести потрошувачите, во случај кога квалитетот на услугите што ги обезбедува зависи од надворешни фактори, како што е контролата на пренос на сигналот или мрежна поврзливост. Мерките за обезбедување на квалитет на услугите треба да се во согласност со стандардите и препораките на Европската унија за обезбедување на пристап до отворен интернет. Параметрите за квалитет на услугата што се мери, применливите методи на мерење и содржината, формата и начинот на објавување на податоците, вклучително и можни механизми за сертификација на квалитет, се пропишуваат со подзаконски акт донесен од страна на Агенцијата.

ГЛАВА ТРИНАЕСЕТ - ПРАВАТА НА КРАЈНИТЕ КОРИСНИЦИ

Се воведуваат најсуштинските измени во постојниот Закон за електронски комуникации. Договорите што операторите ги склучуваат со крајните корисници се важна алатка за обезбедување на транспарентност и правна сигурност за крајните корисници. Затоа со измените во оваа Глава посебен акцент се става на обврската на операторите на јавно достапни комуникациски услуги, со исклучок на услугите за пренос што се користат за давање услуги од машина до машина, да на јасен и разбирлив начин преку медиум или во документ кој е лесно достапен и едноставен за електронско преземање, пред склучување на договорот да го обезбедат крајниот корисник со сите полтребни информациите, особено за: главните карактеристики на секоја понудена услуга, минималното ниво на квалитет на понудената услуга, информации за цената, информации за времетраењето на договорот, условите за негово продолжување и раскинување, како и можните надоместоци во случај на раскинување на договорот.

- Се воведува **нов член (Договор помеѓу оператор и краен корисник)** во согласност со член 102 од CODE Директивата. Договорите што операторите ги склучуваат со крајните корисници се важна алатка за обезбедување на транспарентност и правна сигурност за крајните корисници. Затоа со измените во оваа Глава посебен акцент се става на обврската на операторите на јавно достапни комуникациски услуги, со исклучок на услугите за пренос што се користат за давање услуги од машина до машина, да на јасен и разбирлив начин преку медиум или во документ кој е лесно достапен и едноставен за електронско преземање, пред склучување на договорот да го обезбедат крајниот корисник со

сите потребни информациите, особено за: главните карактеристики на секоја понудена услуга, минималното ниво на квалитет на понудената услуга, информации за цената, информации за времетраењето на договорот, условите за негово продолжување и раскинување, како и можните надоместоци во случај на раскинување на договорот.

- Се воведува **нов член (Информации потребни за склучување на договор помеѓу оператор и краен корисник)** во согласност со член 102 од CODE Директивата. Според овој член операторот на јавно достапни електронски комуникациски услуги е должен, на јасен и разбирлив начин, пред склучување на договор, на крајниот корисник да му ги обезбеди сите информации во согласност со законот со кој се уредува заштитата на потрошувачите како
- главните карактеристики на секоја понудена услуга, минимално ниво на квалитет на понудената услуга, освен услугите за пристап до интернет, како и специфични параметри за квалитет;
- информации за цената, соодветните цени за активирање на понудената услуга и за какви било други надоместоци поврзани со обезбедувањето на услугата;
- информации за времетраењето на договорот и условите за продолжување и раскинување на договорот, вклучително и можните надоместоци во случај на раскинување на договорот;
- сите механизми за надомест и поврат на парични средства;
- активности што може да ги преземе операторот како одговор на безбедносни инциденти, закани или ранливости.

Информациите мора да бидат јасни и разбирливи и достапни на траен медиум или ако не е можна достапност на траен медиум, во документ кој е лесно достапен и едноставен за електронско преземање. Операторот е должен да му укаже на крајниот корисник за важноста од електронското преземање на документот. Агенцијата со акт донесен врз основа на овој закон подетално ќе ги пропише информациите утврдени со овој член од законот.

- Се воведува **нов член (Времетраење и раскинување на договорот)** во согласност со член 18 и член 105 од CODE Директивата според кој операторот на јавно достапни електронски комуникациски услуги не смее преку условите и правилата за раскинување на склучениот договор да му го ограничат правото на потрошувачот на промена на оператор. Задолжителното времетраење на склучениот договор помеѓу потрошувачот и операторот на јавно достапни комуникациски услуги кои не се комуникациски услуги помеѓу лица кои не користат нумерација ниту се услуги за обезбедување пренос на податоци помеѓу машини, не може да биде подолго од две години. Операторите се должни да понудат и договори во траење од една година. Со овој нов член се овозможува автоматско продолжување на договор за определено време за обезбедување на јавни електронски комуникациски услуги за што операторите се должни во рок од 30 дена пред автоматското продолжување на договорот, за тоа, да ги известат крајните корисници. Понатаму операторот е должен најмалку 30 дена пред да ги измени условите од договорот, писмено или електронски, на јасен и разбирлив начин да го извести крајниот корисник за измената на истите, како и за неговото

- право за раскинување на договорот, без дополнителни трошоци, доколку истите не ги прифати. Операторот кој има намера да го прекине обезбедувањето на своите услуги е должен за тоа најмалку 30 дена однапред, да ги извести своите крајни корисници, по писмен или електронски пат. Доколку квалитетот на обезбедените услуги значително, постојано или често отстапува од договорениот квалитет, а не се однесува на услугата за пристап до интернет или на комуникациската услуга помеѓу лица кои не користат нумерација, крајниот корисник има право да го раскине договорот без плаќање на било каков надоместок за предвремено раскинување на договорот. Крајниот корисник има право, во било кој момент да го раскине договорот. Со договорот се утврдува дека истиот може да се раскине пред истекот на задолжителното времетраење на договорот, доколку тоа го побара крајниот корисник или доколку операторот го раскине договорот заради вина на крајниот корисник.
- Во член 108 (**Транспарентност и објавување на информации**) потребни се измени во насловот на членот и измени и дополнувања во содржината во согласност со член 103 од CODE Директивата. Насловот на членот се менува во “Транспарентност, споредување на понуди и објавување на информации”. Оператор кој обезбедува услуга на пристап до интернет или на јавно достапна комуникациска услуга помеѓу лица е должен на јасен, целосен и машински читлив начин како и во форма достапна на потрошувачите со инвалидитет, да ги објави своите општи услови во однос на пристапот и користењето на јавните комуникациски услуги што ги обезбедува. Агенцијата со подзаконски акт подетално го пропишува видост и содржината на податоците, како и начинот на нивното објавување. Операторот е должен општите услови кои ги содржат податоците како и сите нивни измени, да и ги достави на Агенцијата, на одобрување, најмалку осум дена пред нивното објавување. Агенцијата е должна да ги одобри податоците во рок од пет дена од денот на приемот на истите. Доколку Агенцијата утврди дека предложените податоци не се во согласност со одредбите од овој закон или подзаконскиот акт, ќе донесе одлука со која го задолжи операторот истите да ги усогласи во рок од пет дена од денот на приемот на одлуката. Агенцијата преку својата веб страна ќе им овозможи на крајните корисници пристап до независна алатка за споредба, која им овозможува да ги споредат и оценат различните услуги за пристап до интернет и јавно достапните комуникациски услуги помеѓу лица, кои користат нумерација како и доколку е тоа применливо и на јавно достапните комуникациски услуги помеѓу лица, кои не користат нумерација. Операторите кои обезбедуваат услуга на пристап до интернет и/или на јавно достапна комуникациска услуга помеѓу лица, кои користат нумерација се должни, без надоместок да дистрибуираат, односно пренесат информации од јавен интерес, до постојните и новите крајни корисници преку средства што обично се користат во комуникација со крајните корисници. Овие информации од јавен интерес се доставуваат од соодветните јавни институции во стандардизиран формат.

- Се воведува **нов член (Обезбедување дополнителни можности)** во согласност со член 92 од CODE Директивата. Оператор на услугата за пристап до интернет и/или на јавно достапните комуникациски услуги помеѓу лица кои користат нумерација треба, без надоместок да ги обезбеди следните дополнителни можности:
 - ограничувања на потрошувачката;
 - детална сметка;
 - постапка за неплаќање на сметки;
 - идентификација на повикувачки број; и
 - пренасочување на е-пошта или пристап до е-пошта по раскинување на договорот со операторот за услугата за пристап до интернет.
- Се воведува **нов член (Понуди во пакет)** во согласност со член 107 од CODE Директивата. Според овој член доколку оператор на своите потрошувачи им обезбедува пакет на услуги или пакет на услуги и терминална опрема кој најмалку ги содржи услугите на пристап до интернет или јавно достапни комуникациски услуги помеѓу лица кои користат нумерација, ќе се применуваат одредбите од овој закон за сите елементи од пакетот. Доколку потрошувачот има право да го раскине договорот за било кој елемент од пакетот пред истекот на задолжителното времетраење на договорот, поради неусогласеност со договорените или поради необезбедени услуги, потрошувачот има право да го раскине договорот за сите елементи на пакетот.
- Во **член 116 (Преносливост на бројеви)** се потребни измени на насловот и дополнувања на членот согласно член 106 од CODE Директивата. Насловот на членот се дополнува и гласи “Промена на оператор и преносливост на број”. Во случај на промена на оператор на услуга за пристап до интернет, постојниот и новиот оператор на крајниот корисник му обезбедуваат соодветни податоци, пред и во текот на постапката на промена и обезбедуваат непрекинато на услугите, освен во случај кога е тоа технички неизводливо. Новиот оператор обезбедува дека активирањето на услугата за пристап до интернет ќе го овозможи во најкраток можен рок, односно на денот и во рокот кој е договорен со крајниот корисник. Постојниот оператор ќе го продолжи обезбедувањето на услугата пристап до интернет врз основа на истите услови се додека новиот оператор не ја активира својата услуга за пристап до интернет. Прекино на обезбедувањето на услугата за време на постапката на промена на оператор не смее да трае подолго од еден работен ден. Доколку крајниот корисник го раскине договорот, операторот на јавно достапни комуникациски услуги помеѓу лица, кои користат нумерација е должен да му овозможи на крајниот корисник право на пренос на број од Планот за нумерација на друг оператор во рок од 30 дена од денот на раскинувањето на договорот, освен во случај кога крајниот корисник ќе се откаже од тоа право. Одредбите за задолжителното времетраење на договорот не смеат да претставуваат ограничување или пречка на правото на пренос на број во мрежата на друг оператор. Преносот на бројот и неговото вклучување во мрежата на другиот оператор мора да се спроведе во најкраток можен рок. Пренесениот

број во мрежата на другиот оператор мора да се вклучи во рок од еден работен ден од датумот договорен со крајниот корисник. Постоечкиот и новиот оператор, во постапката на промена на оператор и пренос на број, меѓусебно соработуваат, со цел да се обезбеди дека во текот на постапката нема да има прекин на услугата, дека нема да се одолговлечи или злоупотреби постапката, нити пак да се пренесе број или да се промени крајниот корисник, без негова согласност.

- **Член 117 (Броеви на служби за итни повици и единствен европски број за итни повици)** потребно е да се направат измени и дополнувања во согласност со член 109 од CODE Директивата. Се менува насловот на членот во “Комуникации за итни повици и единствен европски број за итни повици“. Операторите на јавно достапни комуникациски услуги помеѓу лица, кои користат нумерација се должни да им овозможат на своите потрошувачи како и на потрошувачите на јавни телефонски говорници, пристап до броевите на службите за итни повици и единствениот европски број за итни повици “112“, SMS пораки кон бројот 112, текстуална комуникација во реално време со бројот 112, комуникација преку видео повик и еПовик (eCall) кон бројот 112, како и повици на други повикувачки броеви за пристап до итните служби во Република Северна Македонија, во согласност со Планот за нумерација, бесплатно, што опфаќа и бесплатно преусмерување на тие повици кон другите повикувачки броеви што ги користат итните служби. Операторот е должен да им овозможи на крајните корисници со инвалидитет пристап до итните служби преку нивните комуникациски канали на начин кој е еквивалентен на пристапот на другите крајни корисници, при што комуникацијата се пренесува преку најсоодветен ПСАП. Забранета е секоја злоупотреба на повиците кон бројот 112 како и на другите повикувачки броеви за пристап до итните служби, што ги опфаќа сите видови на злонамерни или вознемирувачки повици. Агенцијата во соработка со органот надлежен за бројот 112 на соодветен и јавно достапен начин ги известува сите крајни корисници, а особено крајните корисници кои патуваат во други европски држави и крајните корисници со инвалидитет за целта, начинот на користење и достапноста до единствениот европски број за итни повици 112.
- Се воведува **нов член (Систем за предупредување на јавноста)** во согласност со член 110 од CODE Директивата. Според овој член операторите на комуникациски услуги помеѓу лица, кои користат нумерација во мобилна комуникациска мрежа, по барање на органот надлежен за бројот 112, се должни, без надоместок, на крајните корисници да им доставуваат јавни предупредувања за непосредни вонредни состојби или катастрофи.
- Се воведува **нов член (Интероперабилност на автомобилски радија, радиоприемници за потрошувачи и дигитална телевизиска опрема за потрошувачи)** во согласност со член 113 од CODE Директивата. Со овој член се утврдуваат барањата за интероперабилност кои треба да ги задоволат автомобилските радиоприемници и корисничката дигитална телевизиска опрема, која е на располагање за потрошувачите на пазарот во Република Северна Македонија: 1. Општ алгоритам за кодирање и слободен (free to air) прием, 2.

- Интероперабилност за дигитални телевизиски приемници, 3.
Интероперабилност за автомобилски радио приемници.
- Се воведува **нов член (Заштита на основните права на крајните корисници)** во согласност со член 100 од CODE Директивата. Со овој член се регулира ограничување на пристапот на крајните корисници или нивното користење на услуги и апликации преку јавните електронски комуникациски мрежи само врз основа на судска одлука или во случаи утврдени со посебен закон.
 - Се воведува **нов член (Опфат на примена на законот во однос на правата на крајните корисници)** во согласност со член 98 од CODE Директивата. Со овој член од одредбите од оваа глава од Законот се иземаат даватели на комуникациски услуги без нумерација помеѓу лица, кои се сметаат за микро претпријатија, согласно закон, освен во случаи кога истите обезбедуваат и други јавни електронски комуникациски услуги.
 - Се воведува **нов член (Недискриминација)** во согласност со член 99 од CODE Директивата. Според овој член оператор на електронски комуникациски мрежи и/или услуги не смее на крајните корисници да им применува различни услови на обезбедување, пристап или користење на електронските комуникациски мрежи и/или услуги, а кои се однесуваат на националноста, местото на живеење или местото на работа на крајниот корисник, освен во случај на постоење на објективни причини за нивен различен третман.

ГЛАВА ЧЕТИРИНАЕСЕТ - РАДИОФРЕКВЕНЦИСКИ СПЕКТАР

Радиофреквенцискиот спектар е управуван од Агенцијата за електронски комуникации. Одредбите за Планот за распределба на радиофреквенцискиот спектар, Планот за распределба и користење на радиофреквенции, принципот на неутралност во однос на технологиите, принципот на неутралност во однос на услугите, условите за користење на радиофреквенции, како и процедурите за издавање одобрение за користење на радиофреквенции се имплементирани во предлог измените на постојниот Закон за електронски комуникации.

- Во **член 121 (Управување со радиофреквенцискиот спектар)** потребно е дополнување во согласност со член 45 од CODE Директивата. Агенцијата и институциите од јавниот сектор, согласно со меѓународните прописи што се применуваат во Република Северна Македонија, а особено со прописите на Меѓународната унија за телекомуникации и на соодветните тела на Европската унија обезбедуваат ефикасно и непречено користење на радиофреквенцискиот спектар и ги обезбедуваат правата на Република Северна Македонија во орбиталните позиции. Со радиофреквенцискиот спектар на Република Северна Македонија, управува Агенцијата согласно со овој закон, имајќи ги предвид начелата на објективност, транспарентност, конкурентност, пропорционалност и недискриминација, регулаторните цели од членот 7 од овој закон, како и оствареното усогласување на користење на радиофреквенцискиот спектар на ниво на Европската унија или на меѓународно ниво.

- Се воведува нов член (**Контрола на радиофреквенцискиот спектар и заштита од пречки**) во согласност со член 36 од CODE Директивата. Заради спроведување на усогласеност во користењето на радиофреквенциите на национално и меѓународно ниво, вршење на контрола на радиофреквенцискиот спектар, мерења, испитувања и утврдување на причините за појава на пречки во радиофреквенцискиот спектар и преземање на мерки за нивно отстранување, за вршење на други стручни и технички работи во делот на ефикасното управување со радиофреквенцискиот спектар, во Агенцијата се формира организациона единица за контрола и мерење на радиофреквенцискиот спектар, со потребната мерна, компјутерска и комуникациска опрема. Операторите на електронски комуникациски мрежи се должни да вршат мерења, испитувања и утврдување на причините за пречки, како и да преземаат мерки за нивно отстранување, внатре во сопствените електронски комуникациски мрежи. Агенцијата врши мерење, испитување и утврдување на причините за пречки кои ги предизвикуваат радио станиците, радио системите и друга радио опрема, или друга електронско комуникациска опрема надвор од електронските комуникациските мрежи на операторот.
- Членот **129 (Користење на радиофреквенции)** потребно е да се дополни во насловот и содржината во согласност со член 47 од CODE Директивата. Насловот се дополнува и гласи “Користење и услови за користење на радиофреквенции”. Со измените се утврдуваат начините кога се користат радиофреквенциите. Понатаму се дефинираат условите за определување на начинот на издавање на одобрение за користење на радиофреквенции. И на крајот се утврдуваат околностите кога Агенцијата може да го ограничи користењето на радиофреквенцискиот спектар за одделни видови радио мрежи или безжични пристапни технологии, врз основа на начелата на пропорционалност и недискриминација, кога е тоа потребно заради:
 - избегнување на штетни пречки;
 - заштита на човечкото здравје од делување на електромагнетско поле;
 - обезбедување на квалитет на услугите;
 - обезбедување на заедничко користење на радиофреквенцискиот спектар;
 - заштита на ефикасното користење на радиофреквенцискиот спектар;
 - обезбедување на цели од јавен интерес;
 - исполнување на условите од радио прописите на Меѓународната телекомуникациска унија (ITU).
- Членот **134 (Издавање на одобрение за користење на радиофреквенции по постапка на јавен тендер или по постапка на јавен тендер со јавно надавање)** потребно е да се дополни во согласност со член 55 од CODE Директивата. Бројот на одобренија за користење на радиофреквенции е неопходно да биде ограничен со цел да се обезбеди:
 - (а) подобрување на покриеност;
 - (б) обезбедување на потребниот квалитет на услугата;

(в) поттикнување на ефикасна употреба на радиофреквенцискиот спектар, вклучително и со земање предвид на условите поврзани со правата на користење и износите на надоместоци;

(г) поттикнување на иновации и развој на деловна активност.

- **Член 143 (Времетраење на важноста на одобрението)** потребно е да се дополни во насловот и во содржината во согласност со член 49 од CODE Директивата. Насловот на членот се дополнува и гласи “Времетраење и продолжување на важноста на одобрението”. Агенцијата издава одобрение за користење на радиофреквенции за време не подолго од 20 години, при тоа имајќи ја предвид потребата да се обезбеди конкуренција, ефективно и ефикасно користење на радиофреквенцискиот спектар и поттикнување на иновации и ефикасни инвестиции, вклучително и соодветен период за амортизација на инвестициите. Кога Агенцијата издава одобрение за користење на радиофреквенции за обезбедување на безжични широкопојасни комуникациски услуги, времетраењето на тоа одобрение не може да биде пократко од 15 години, ниту подолго од 20 години. Агенцијата може да донесе одлука со која ќе ја продолжи важноста на одобрението за користење на радиофреквенции, имајќи ги предвид начелата на пропорционалност, недискриминација и транспарентност. Агенцијата нема да го продолжи рокот на важење на одобрението за користење на радиофреквенции доколку тоа продолжување не е оправдано, поради било која од следните причини:

- ефикасно користење на радиофреквенцискиот спектар;
- обезбедување на конкуренција;
- обезбедување на покриеност на територијата и населението на Република Северна Македонија со безжичен широкопојасен пристап со зачителен квалитет и големи брзини;
- олеснување на брзиот развој на нови безжични комуникациски технологии;
- заштита на човечкиот живот и јавната безбедност или одбрана;
- доколку против имателот на одобрението за користење на радиофреквенции е започната постапка во врска со непостапување во согласност со условите утврдени во одобрението.

- **Во член 144 (Продолжување на времетраењето на важност на одобрението)** потребно е да се направат измени во насловот и содржината на членот во согласност со член 50 од CODE Директивата. Се прави измена на насловот на членот кој гласи “Обнова на одобрение за користење на радиофреквенции”. Агенцијата по службена должност или по барање на имателот на одобрението за користење на радиофреквенции, утврдува дали постои потреба од обнова на одобрението за користење на радиофреквенции, освен доколку во постапката на доделба на тие радиофреквенции, можноста за обнова на одобрението за користење на радиофреквенции е изрично исклучена. Игателот на одобрението за користење на радиофреквенции може да поднесе барање за обнова на одобрението, најмалку пет години, а најдоцна една година пред денот на истекот на рокот на важење на тоа одобрение. Агенцијата може по службена должност да спроведе постапка за оцена на потребата од обнова на одобрението за користење на радиофреквенции, најмалку две години пред истекот на рокот на важење на тоа одобрение. Агенцијата, за оцена на постоење на услови за обнова на

- одобрението за користење на радиофреквенции, спроведува постапка на јавна расправа при што е должна да ги наведе причините за можната обнова. Агенцијата донесува одлука за обнова на одобрението за користење на радиофреквенции или за спроведување на нова постапка за доделба на радиофреквенциите, имајќи го предвид резултатот од јавната расправа, а особено побарувачката за тие радиофреквенции од страна на правни или физички лица кои не се иматели на одобрение за користење на радиофреквенции.
- Во **член 145 (Пренесување или издавање на правото на користење на радиофреквенции)** се потребни измени и дополнувања во насловот и содржината во согласност со член 51 од CODE Директивата. Дополнетиот наслов на членот ќе гласи “Пренесување или издавање под наем на правото на користење на радиофреквенции”. Импател на одобрение за користење на радиофреквенции може своето право за користење на тие радиофреквенции да го пренесе или издаде под наем на друго физичко или правно лице, доколку таквото право за тие радиофреквенции е предвидено во Планот за доделување и користење на радиофреквенции и во одобрението за користење на радиофреквенции, а по претходно добиена одлука за согласност од Агенцијата. Преносот или издавањето по наем на радиофреквенциите може да се договори помеѓу имателот на одобрението за користење на радиофреквенции и друго физичко или правно лице, на пазарна основа, за одделен дел или за целиот радиофреквенциски опсег кој е доделен со тоа одобрение. За пренос на радиофреквенцискиот опсег, потребно е да се добие согласност од Агенцијата. Импателот на одобрението за користење на радиофреквенции и правното или физичкото лице на кое се пренесува радиофреквенцискиот опсег, заеднички до Агенцијата доставуваат барање за давање на согласност. Со преносот на радиофреквенцискиот опсег, во целост се пренесуваат и правата и обврските кои произлегуваат од соодветното одобрение за користење на радиофреквенции, вклучувајќи ги и условите за доделба и користење утврдени во тоа одобрение. За намерата за издавање под наем на радиофреквенцискиот опсег, имателот на одобрението за користење на радиофреквенции е должен да ја извести Агенцијата и да и достави изјава со која презема одговорност за исполнување на сите услови за користење на радиофреквенциите кои се издаваат под наем, вклучувајќи ги и податоците за наемо примачот.
 - **Член 156 (Одземање на правото на користење на доделени броеви и/или серии на броеви)** се дополнува во согласност со член 19 од CODE Директивата. Агенцијата ќе донесе решение со која во целост или делумно ќе го одземе правото на користење на доделени броеви и/или серии на броеви, доколку утврди дека е исполнет било кој од следните услови:
 - Доколку решението за доделување на броеви и/или серии на броеви е донесено врз основа на неточни податоци или документација од значење за спроведување на постапката за решавање по барањето за доделување на броеви и/или серии на броеви;
 - Доколку користењето на доделените броеви и/или серии на броеви не е во согласност со Планот за нумерација;
 - Доколку операторот или правното или физичко лице не започнало со користење на доделените броеви и/или серии на броеви во рок од една година

од денот на приемот на решението за доделување на броеви и/или серии на броеви;

- Доколку операторот или правното или физичко лице не постапува со доделените броеви и/или серии на броеви во согласност со условите за користење утврдени со овој закон и решението за доделување на броеви и/или серии на броеви;
- Доколку во рокот утврден во опомената за неплаќање, не го плати надоместокот за користење на броеви и/или серии на броеви;
- Доколку на операторот, или на правното или физичкото лице му е забрането вршење на дејноста за која ги користи доделените броеви и/или серии на броеви;
- Доколку операторот, или правното или физичкото лице не сака повеќе да ги користи доделените броеви и/или серии на броеви;
- Доколку операторот, или правното или физичкото лице, престанало да постои;
- Доколку користењето на доделените броеви и/или серии на броеви е спротивно на јавниот интерес на Република Северна Македонија;

Решението треба да биде образложено и да се заснива на начелото на транспарентност, имајќи го предвид јавниот интерес на Република Северна Македонија и економскиот ефект од одземањето на доделените броеви и/или серии на броеви. Решението треба да содржи рок во кој операторот или правното или физичко лице ќе престане со користење на броевите и/или сериите на броеви кои со таа одлука му се одземени. Агенцијата ќе ги избрише од регистерот на доделени броеви и/или серии на броеви податоците за доделените броеви и/или серии на броеви и за имателот на решението за доделување на броеви и/или серии на броеви на кого му е одземено правото за користење на доделените броеви и/или серии на броеви согласно со одредбите од овој член. Решението со кое е одземено правото за користење на доделени броеви и/или серии на броеви, Агенцијата го објавува на својата веб страница во рок од пет дена од денот на неговото донесување.

- Се воведува нов член (**Конкуренција во областа на радиофреквенцискиот спектар**) во согласност со член 52 од CODE Директивата според кој со цел поттикнување на ефикасна конкуренција, Агенцијата може со одлуката за доделба, измена или обнова на одобрувањето за користење на радиофреквенции, врз основа на објективна процена на пазарот и условите на конкуренција на релевантниот пазар, а особено врз основа на проценката на условите за идниот развој на конкуренцијата, имајќи ги предвид расположливите споредбени вредности, да ги утврди следните мерки:

(а) ограничување на опсегот на радиофреквенциски спектар, за кој е дадено право за користење, или, во оправдани околности, дополнителни услови на правото за користење, како што е обезбедување на големопродажен пристап, роаминг, во одредени опсежи или во одредени групи на опсежи со слични карактеристики;

(б) доколку е соодветно и оправдано, резервирање на одреден дел од опсегот на радиоспектарот или група на опсежи за доделба на нови учесници;

(в) одбивање да се доделат нови одобренија за користење на радиофреквенциски спектар или да се дозволат нови користења на радиофреквенцискиот спектар во одредени опсези, или дополнителни услови при доделување на нови одобренија за користење за радиофреквенцискиот спектар или дозволување на нови користења на радиофреквенциски спектар, со цел да се избегне нарушување на конкуренцијата со кое било доделување, пренесување или акумулација на права на користење на радиофреквенцискиот спектар;

(г) вклучување услови со кои се забранува преносот на правото на користење на радиофреквенцискиот спектар, или да се одредат услови за тој пренос кои не подлежат на оценка за концентарција, согласно со прописите за заштита на конкуренција, доколку таквиот пренос може да доведе до значително нарушување на конкуренцијата на пазарот;

(д) изменување и дополнување на постојните одобренија за користење на радиофреквенцискиот спектар, доколку е тоа потребно, заради дополнително избегнување на нарушување на конкуренцијата, предизвикано од било каков пренос или акумулација на радиофреквенцискиот спектар.

При одредување на мерките, Агенцијата го оценува и можниот ефект на тие мерки врз постојните и идните инвестирања на пазарот и тоа особено на поставување на електронски комуникациски мрежи.

- Се воведува **нов член (Пристап до радио локална мрежа (RLAN))** во согласност со член 56 од CODE Директивата според кој Агенцијата не треба да ги спречува операторите на јавни електронски комуникациски мрежи и/или услуги да и овозможат пристап на јавноста до нивните мрежи, преку RLAN-ови, кои можат да бидат лоцирани во просториите на крајниот корисник, а по претходно добиена согласност од крајниот корисник. Исто така се утврдува дека и операторите на јавни електронски комуникациски мрежи и/или услуги не смеат едностарно да го ограничат или спречат крајниот корисник да: има пристап до RLAN по негов избор обезбеден од трети лица или на други крајни корисници да им овозможи реципрочно или, поопшто, пристап до нивните мрежи преку RLAN.
- Се додава **нов член (Поставување и работа на безжични пристапни точки со краток домет)** во согласност со член 57 од CODE Директивата според кој поставувањето на безжични пристапни точки со краток домет, не смеат да се условуваат со било какво градежно, урбанистичко или друго претходно одобрение. Единствено доколку се работи за згради или места со архитектонска, историска или природна вредност, кои се заштитени со закон или со друг пропис, како и поради јавната безбедност, Министерот надлежен за работите од областа на градењето може да пропише обврска за издавање на дозвола за поставување на безжични пристапни точки со краток домет. Агенцијата со подзаконски акт ќе ги пропише потребните физички и технички карактеристики за емитување на безжичните пристапни точки со краток домет имајќи ги предвид соодветните препораки на Европската комисија.

ГЛАВА ПЕТНАЕСЕТ - НУМЕРАЦИЈА

- Во член 149 (План за нумерација) потребни се измени и дополнувања во насловот и содржината на членот во согласност со член 93 од CODE Директивата. Насловот на членот се дополнува и гласи “Управување со броеви и серии на броеви и План за нумерација”. Управувањето со нумерацискиот простор во Република Северна Македонија, како природно ограничено општо добро, заради обезбедување на разумна, рамномерна и ефикасна употреба на броевите и/или сериите на броеви се темели на меѓународните прописи и меѓународни договори и спогодби на кои што е обврзана Република Северна Македонија. Агенцијата управува со нумерацискиот простор, ја планира употребата и спроведува доделување на броеви во согласност со План за нумерација. Планот за нумерација, ги утврдува структурата, должината и намената на броевите и сериите на броеви кои ги користат операторите и другите правни или физички лица, за да се обезбеди еднаква достапност на соодветните броеви за сите оператори на јавни електронски комуникациски мрежи и/или услуги и другите правни или физички лица. Планот за нумерација го донесува Агенцијата во согласност со овој закон и меѓународните договори кои ги склучила или на кои им пристапила Република Македонија. Во случај на измена на Планот за нумерација, која би предизвикала значителни измена во системот на нумерирање и постоечката технологија со која се обезбедуваат јавните електронски комуникациски услуги, измената на Планот не смее да биде применета во рок пократок од две години од денот на нејзиното донесување. Агенцијата води регистар на доделените броеви и/или серии на броеви и на имателите на доделени броеви и/или серии на броеви и истиот го објавува на својата веб страница. Формата и содржината на регистарот ги пропишува Агенцијата.
- Се воведува **нов член (Постапка за доделување на броеви и/или серии на броеви од посебна економска вредност)** во согласност со член 94 од CODE Директивата. Агенцијата може, по спроведена јавна расправа да донесе одлука со која ќе утврди нумерациски простор од Планот за нумерација со посебна економска вредност. Агенцијата правото на користење на нумерацискиот простор ќе го додели врз основа на претходно спроведена постапка на јавен тендер. Содржината, постапката, условите и роковите за спроведување на јавниот тендер, како и критериумите за избор, се утврдуваат со одлука на Агенцијата.
- Се воведува **нов член (Решавање по барањето за доделување на броеви и/или серии на броеви)** во согласност со член 94 од CODE Директивата. Според овој член за барањата за доделување на броеви и/или серии на броеви кои ги содржат сите податоци во согласност со овој закон, се решаваат согласно редоследот на прием во Агенцијата. Агенцијата ќе го усвои барањето и ќе донесе решение за доделување на броеви и/или серии на броеви во рок од 15 дена, односно во рок од 21 дена од денот на приемот на целосното барање во случај на доделување на

броеви и/или серии на броеви кои со Планот за нумерација се предвидени за посебни услуги, доколку се исполнети следните услови:

- броевите и/или сериите на броеви од Планот за нумерација се за остварување на целите наведени во поднесеното барање;
- броевите и/или сериите на броеви се расположливи.

Имателот на решението за доделување броеви и/или серии на броеви е должен да ја извести Агенцијата за секоја промена на податоците во рок од 30 дена од денот на настаната промена.

Агенцијата може да одбие барање за доделување на броеви и/или серии на броеви, доколку:

- а) барањето за доделување на броеви и/или серии на броеви содржи неточни податоци;
- б) подносителот на барањето нема право да му се доделат броеви и/или серии на броеви согласно со овој закон;
- в) на подносителот на барањето веќе му е одземено решението за доделување на броеви и/или серии на броеви во последните пет години по службена должност и
- г) планираната употреба не го оправдува доделувањето на бараната количина или вид на броеви и/или серии на броеви

- **Членот 156 (Одземање на правото на користење на доделени броеви и/или серии на броеви)** потребно е да се дополни во согласност со член 19 од CODE Директивата. Агенцијата ќе донесе решение со која во целост или делумно ќе го одземе правото на користење на доделени броеви и/или серии на броеви, доколку утврди дека е исполнет било кој од условите регулирани со овој член. Решението треба да биде образложено и да се заснива на начелото на транспарентност, имајќи го предвид јавниот интерес на Република Северна Македонија и економскиот ефект од одземањето на доделените броеви и/или серии на броеви. Решението треба да содржи рок во кој операторот или правното или физичко лице ќе престане со користење на броевите и/или сериите на броеви кои со таа одлука му се одземени. Агенцијата ќе ги избрише од регистерот на доделени броеви и/или серии на броеви податоците за доделените броеви и/или серии на броеви и за имателот на решението за доделување на броеви и/или серии на броеви на кого му е одземено правото за користење на доделените броеви и/или серии на броеви согласно со одредбите од овој член. Решението со кое е одземено правото за користење на доделени броеви и/или серии на броеви, Агенцијата го објавува на својата веб страница во рок од пет дена од денот на неговото донесување.

ГЛАВА ДЕВЕТНАЕСЕТ - ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

- **Членот 186-а** да се замени со нов текст во согласност со член 29 од CODE Директивата во кој ќе се дефинира дека одмерувањето на висината на глобата за правно лице, односно за трговецот поединец се врши согласно со Законот за прекршоците.

Со оглед на обемот и комплексноста на измените и дополнувањата кои ќе треба да се воведат во постојниот Закон за електронски комуникации, а кои се тесно поврзани со други закони и надлежни органи се препорачува:

- вклучување на сите релевантни институции и органи во процесот на подготовка на новиот Закон за електронски комуникации и нивно учество во работната група за подготовка на законот; и
- дополнителна хоризонтална хармонизација на Законот за електронски комуникации со други законски прописи во Република Северна Македонија: Законот за градење, Законот за прекршоци, Законот за заштита на лични податоци, Законот за радиодифузија, Законот за аудио визуелни услуги, Закон за приватно обезбедување, Закон за обука и испит на директор на основно училиште, средно училиште, ученички дом и отворен граѓански универзитет за доживотно учење, Закон за безбедност на мрежи и информациски системи, и др.

6. ЛИТЕРАТУРА

Директивата 2002/21/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 7 март 2002 година за заедничката регулаторна рамка за електронски комуникациски мрежи и услуги (Рамковна директива)

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2002/21/oj/eng>

Директива 2002/19/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 7 март 2002 година за пристап до и поврзување на мрежите за електронска комуникација и други слични средства (Директива за пристап)

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2002/19/oj/eng>

Директива 2002/20/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 7 март 2002 година за авторизација на мрежите за електронска комуникација и услуги (Директива за авторизација)

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2002/20/oj/eng>

Директива 2002/22/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 7 март 2002 година за општи услуги и правата на корисниците во врска со мрежи за електронска комуникација и услуги (Општа директива за услуги)

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2002/22/oj/eng>

Директива 2002/58/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 12 јули 2002 година во врска со обработката на личните податоци и заштитата на приватноста во секторот на електронската комуникација (Директива за приватноста и електронската комуникација)

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2002/58/oj/eng>

Директива 2009/140/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 25 ноември 2009 година за изменување и дополнување на Директивата 2002/21/ЕЗ за заедничка регулаторна рамка за електронски комуникациски мрежи и услуги, Директива 2002/19/ЕЗ за пристап и меѓусебно поврзување на електронските комуникациски мрежи и придружните објекти и Директива 2002/20/ЕЗ за овластување на електронски комуникациски мрежи и услуги

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2009/140/oj/eng>

Директива 2009/136/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 25 ноември 2009 година за изменување на Директива 2002/22/ЕЗ за универзална услуга и права на корисниците во врска со електронски комуникациски мрежи и услуги, Директива 2002/58/ЕЗ за обработка на лични податоци и заштита на правото на приватност во секторот за електронски комуникации

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2009/136/oj/eng>

Директивата на ЕУ за безбедност на мрежи и информациски системи (Директива НИС 2)

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj/eng>

Директивата (ЕУ) 2018/1972 за донесување на Европски Законик за електронски комуникации

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1972/oj/eng>

Регулатива (ЕЗ) бр. 2006/2004 за соработка помеѓу националните органи одговорни за спроведување на законодавството за заштита на корисниците

<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2004/2006/oj/eng>

Регулатива (ЕЗ) бр. 1211/2009 на Европскиот парламент и на Советот од 25 ноември 2009 година за основање на Телото на европските регулатори за електронски комуникации (BEREC) и Агенција за поддршка на BEREC (Канцеларија на BEREC)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32009R1211>

Регулативата (ЕУ) бр. 531/2012 на Европскиот парламент и на Советот од 13 јуни 2012 година за роаминг на јавните мобилни комуникациски мрежи во рамките на ЕУ беше додадена на регулаторната рамка на ЕУ за електронски комуникации

<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2012/531/oj/eng>

Регулативата 2022/612 за роаминг на јавните мобилни телефонски мрежи во рамките на ЕУ

<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/612/oj/eng>

Регулативата (ЕУ) 2024/1309 за Законот за Гигабит инфраструктура

<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1309/oj/eng>

Упатствата за утврдување на релевантните параметри за квалитет на услугата („QoS“)кон националните регулаторни органи во координација со другите надлежни органи

[https://www.berec.europa.eu/sites/default/files/document_register_store/2019/10/BoR_%2819%29_189 - BEREC QoS Guidelines Consultation.pdf](https://www.berec.europa.eu/sites/default/files/document_register_store/2019/10/BoR_%2819%29_189_-_BEREC_QoS_Guidelines_Consultation.pdf)

Упатствата за мрежи со многу висок капацитет

https://www.berec.europa.eu/sites/default/files/document_register_store/2020/10/BoR_%2820%29_165_BEREC_Guidelines_VHCN.pdf

Закон за телекомуникации на Австрија

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20011678>

Закон за транспонирање на Европскиот кодекс за електронски комуникации и изменување и дополнување на различни одредби кои се однесуваат на електронските комуникации на Белгија

<https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2021/12/21/2021043554/staatsblad>

Закон за електронски комуникации на Бугарија

<https://lex.bg/laws/ldoc/2135553187>

Закон за модернизација на телекомуникациите на СР Германија
https://www.gesetze-im-internet.de/tkg_2021/TKG.pdf

Закон за дигитално владеење, електронски комуникации и други одредби на Грција
https://access.uoa.gr/wp-content/uploads/2022/03/FEK_184A_2020.pdf

Закон за измена на Законот за електронски комуникациски мрежи и услуги, Законот за радиофреквенции и разни други акти на Данска
<https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2020/1833>

Закон за електронски комуникации, Закон за градба и Закон за измена на државните давачки на Естонија
<https://www.wiggin.co.uk/app/uploads/2022/01/Electronic-Communications-Act-The-Building-Code-and-State-Fees-Act-Amendment-Act.pdf>

Закон за регулирање на комуникациите и Агенција за развој на дигитален хаб на Ирска
<https://www.comreg.ie/media/2023/03/Communications-Regulation-and-Digital-Hub-Development-Agency-Amendment-Act-2023.pdf>

Закон за електронски комуникации на Исланд
<https://fjarskiptastofa.is/library?itemid=175f315e-40a7-4b2e-83b0-4c377b96b098>

Законик за електронски комуникации на Италија
https://www.gazzettaufficiale.it/atto/serie_generale/caricaDettaglioAtto/originario?atto.dataPubblicazioneGazzetta=2021-12-09&atto.codiceRedazionale=21G00230&elenco30giorni=true

Закон за регулирање на електронските комуникации на Кипар
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:72018L1972CYP_202201534&qid=1660568673250&from=EN

Национален план за радиофреквенција на Латвија
<https://likumi.lv/ta/id/338729-nacionalais-radiofrekvencu-plans>

Закон за електронски комуникации на Литванија
<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c753b2904dc511ec862fdcbc8b3e3e05>

Закон за транспонирање на Директивата (ЕУ) 2018/1972 на Луксембург
<https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2021/12/17/a927/jo>

Закон за електронски комуникациски мрежи и услуги на Малта
<https://legislation.mt/eli/sl/399.48/eng>

Закон за електронски комуникации на Полска
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240001221>

Закон за електронски комуникации на Португалија
<https://diariodarepublica.pt/dr/en/detail/act/16-2022-187481298>

Закон за електронски комуникации на Република Чешка
<https://mpo.gov.cz/en/e-communications-and-postal-services/electronic-communications/national-legislation-and-regulations/unofficial-consolidated-version-of-the-act-on-electronic-communications--at-january-1--2022--266374/>

Закон за измена и комплетирање на некои нормативни акти од областа на електронските комуникации и за воспоставување мерки за олеснување на развојот на електронските комуникациски мрежи на Романија
<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/257364>

Закон за електронски комуникации на Словачка
<https://www.zakonypreludi.sk/zz/2021-452>

Закон за електронски комуникации на Словенија
<https://pisrs.si/pregledPredpisa?sop=2022-01-3081>

Закон за електронски комуникации на Унгарија
<https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/6cc678450a5e9429149e099190d45f422a47c075/megt ekintes>

Измени на Законот за електронски комуникациски услуги на Финска
<https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=LVM004:00/2019>

Одлука за целосно транспонирање на Директивата за основање на Европски кодекс за електронски комуникации на Франција
<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000043534846/?isSuggest=true>

Одлука од 24 февруари 2022 година за изменување и дополнување на различни уредби во Советот во однос на спроведувањето на Директивата (ЕУ) 2018/1972 на Холандија
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2022-95.html>

Закон за електронски комуникации на Хрватска
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_07_76_1116.html

Закон за електронски комуникации на Шведска
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2022482-om-elektronisk-kommunikation_sfs-2022-482/

Закон за општи телекомуникации на Шпанија
https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2022-10757

Закон за електронски комуникации на Албанија
<https://akep.al/wp-content/uploads/2024/10/ligj-2024-05-30-54.pdf>

Закон за електронски комуникации на Србија
<https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2023/35/1/reg>

Закон за електронски комуникации на Црна Гора
https://ekip.me/media/documents/general/1729671858_Zakon%20o%20elektronskim%20komunikacijama%2018102024.pdf

Закон за електронски комуникации на Република Северна Македонија
<https://aek.mk/zakon-za-elektronskite-komunikacii-sluzhben-vesnik-br-39-od-25-02-2014-godina/>

Правилник за начинот на градба и условите за пристап и користење на јавните електронски комуникациски мрежи и придружните објекти во Република Северна Македонија
<https://aek.mk/pravilnik-za-nacinot-na-gradba-i-uslov/>

Европска комисија, Извештај за Косово за 2024 година, Брисел, 30.10.2024
https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/kosovo-report-2024_en

Европска комисија, Извештај за Босна и Херцеговина за 2024 година, Брисел, 30.10.2024
https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/bosnia-and-herzegovina-report-2024_en

Европска комисија, Извештај за Северна Македонија за 2024 година, Брисел, 30.10.2024
https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/north-macedonia-report-2024_en

Национален оперативен бродбенд план, 2019
https://jpnrd.gov.mk/wp-content/uploads/2022/06/nacionalen_operativen_brodbend_plan_finalna_verzija_02.04.2019.pdf

Политичка програма на ЕУ “Дигитална декада” 2030
https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/europes-digital-decade#tab_2

Дигитална Агенда за Западен Балкан 2018
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_18_4242/IP_18_4242_EN.pdf

Реформска Агенда на Северна Македонија 2024-2027
<https://www.mep.gov.mk/post/?id=15800>

Националната програма за усвојување на правото на Европската унија (НПАА)
<https://www.mep.gov.mk/post/?id=9821>

Deutsche Gesellschaft für
Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Registered Offices
Bonn und Eschborn, Germany

Project “Digital Instruments for Economic
Governance in the Western Balkans”

Antonie Grubishikj 5
1000 Skopje
+389 2 3103 560
www.giz.de